

HOBORIETEN MAKEN

handleiding voor de beginner

Huib H. Nieuwenhuizen

INHOUDSOPGAVE

1 - Inleiding	8
2 - (Type 1) Het vormen	10
HOBO-RIETEN MAKEN	
3 - Het spinnen	20
4 - Het snijden van de spiegels:	24
4a - De voorspiegel	26
4b - De achterspiegel	31
5 - Afwerking/aanpassingen	38
Handleiding voor de beginner	
6 - Type 2	61
7 - Rieten voor althobo en hobo d'amore	69
8 - Het slijpen van messen	70
9 - Slotwoord	76

Samenstelling :

Huib Nieuwenhuizen

Marianne Vlieger

INHOUDSOPGAVE.

1 - Inleiding	5
2 - (Type 1) Het vormsnijden	10
3 - Het opbinden	20
4 - Het snijden van de spiegels:	24
4a - De voorspiegel	26
4b - De achterspiegel	32
5 - Afwerking/aanpassingen	38
6 - Type 2	64
7 - Rieten voor althobo en hobo d'amore	68
8 - Het slijpen van messen	70
9 - Slotwoord	76

INHOUDSOPGAVE

2	1	-	Inleiding
10	2	-	(Type-1) Het vormafgeven
20	3	-	Het opblazen
24	4	-	Het afgeven van de afgevoerde
26	4a	-	De voorafgevoerde
27	4b	-	De achterafgevoerde
28	5	-	Afwijking van de afgevoerde
31	6	-	Type 2
33	7	-	Rieten voor afgevoerde en rode d'afgevoerde
36	8	-	Het afgeven van de afgevoerde
36	9	-	Blootwoord

Opgedragen aan Koen van Slogteren.

1 - INLEIDING.

"....Want een goed riet is alles, en zelfs voor mij, nog steeds een sensatie, terwijl ik al duizenden rieten gemaakt heb in mijn leven.....", zo schreef Jaap Stotijn dertig jaar geleden in zijn boekje 'De kunst van het maken van hoboriëten'.

Ik denk dat deze uitspraak nog steeds voor vele hoboïsten van toepassing is. Daarbij dienen zich onmiddellijk een tweetal vragen aan: wat is een goed riet en hoe maak ik dat. Wat een goed riet is zal de praktijkervaring moeten leren en het antwoord op die vraag zal voor iedere hoboïst anders luiden.

Het antwoord op de vraag hoe een goed riet gemaakt kan worden is een beetje gecompliceerder. Hoewel ook daarin een grote verscheidenheid in werkwijzen is te onderkennen, zijn er binnen de Nederlandse traditie een aantal algemene principes die aan elk van die werkwijzen ten grondslag liggen.

Het is nu juist die algemeenheid die de in het Nederlandse taalgebied verschenen werkjes over rietenmaken kenmerken.

Het is mij in de praktijk van het lesgeven gebleken dat beginnende rietenmakers niet gebaat zijn bij een globale beschrijving, maar juist een sterke behoefte hebben aan een gedetailleerde leidraad. Al was het maar als geheugensteun voor het praktisch voorbeeld dat ze op de les hebben gezien.

Deze handleiding wil daarin voorzien en is opgebouwd vanuit een gedetailleerde beschrijving van de te verrichten handelingen en een stapsgewijze, overzichtelijke indeling van het hele proces.

De hier weergegeven maten van de twee beschreven typen riet en de toepassing van de verschillende handelingen als snijden, vijlen en schrapen zijn uiteraard een weergave van mijn eigen werkwijze, maar de beschrijving geeft de mogelijkheid hierin naar eigen inzicht aanpassingen en veranderingen te plaatsen. Bij het eventueel doorvoeren van veranderingen moet nadrukkelijk op het volgende worden gewezen: hoe een goed en comfortabel spelend hobo-riet uiteindelijk ook gemaakt zal worden, het belangrijkste in het leren rieten maken is dat er aan de werkwijze een duidelijke systematiek ten grondslag ligt, met name ten aanzien van het snijden van de spiegels.

Deze systematiek zal het kunnen oplossen van problemen in het eindresultaat sterk kunnen sturen, versnellen en vergemakkelijken.

- Teneinde een puur praktisch gerichte leidraad samen te stellen is alle zijdelingse informatie achterwege gelaten, evenals uitwijdingen over klank-karakter en de samenhang tussen embouchure-/ademtechniek en rieteigenschappen.

De samenhang tussen techniek en rieteigenschappen veroorzaakt in de praktijk accentverschuivingen in de verhoudingen en in de vorm van het riet. Deze zijn dermate persoonlijk, dat een ieder dat naar eigen inzicht en behoefte zal moeten invullen. De steun van een ervaren docent is daarbij niet te onderschatten, en dat geldt ook voor deze handleiding. Hoewel mede geschreven voor de amateurhoboïst die geen les meer heeft, zal ze - hoe gedetailleerd dan ook - nooit het praktisch voorbeeld van de docent kunnen vervangen.

In het hier beschreven proces wordt uitgegaan van uitgestoken riethout, omdat de beginnende rietenmaker veelal niet zal beschikken over een uitsteekmachine. Bovendien kan tegenwoordig op veel plaatsen uitgestoken riethout in allerlei maten, diktes en kwaliteiten worden gekocht, zelfs voorgevormd en dubbelgevouwen.

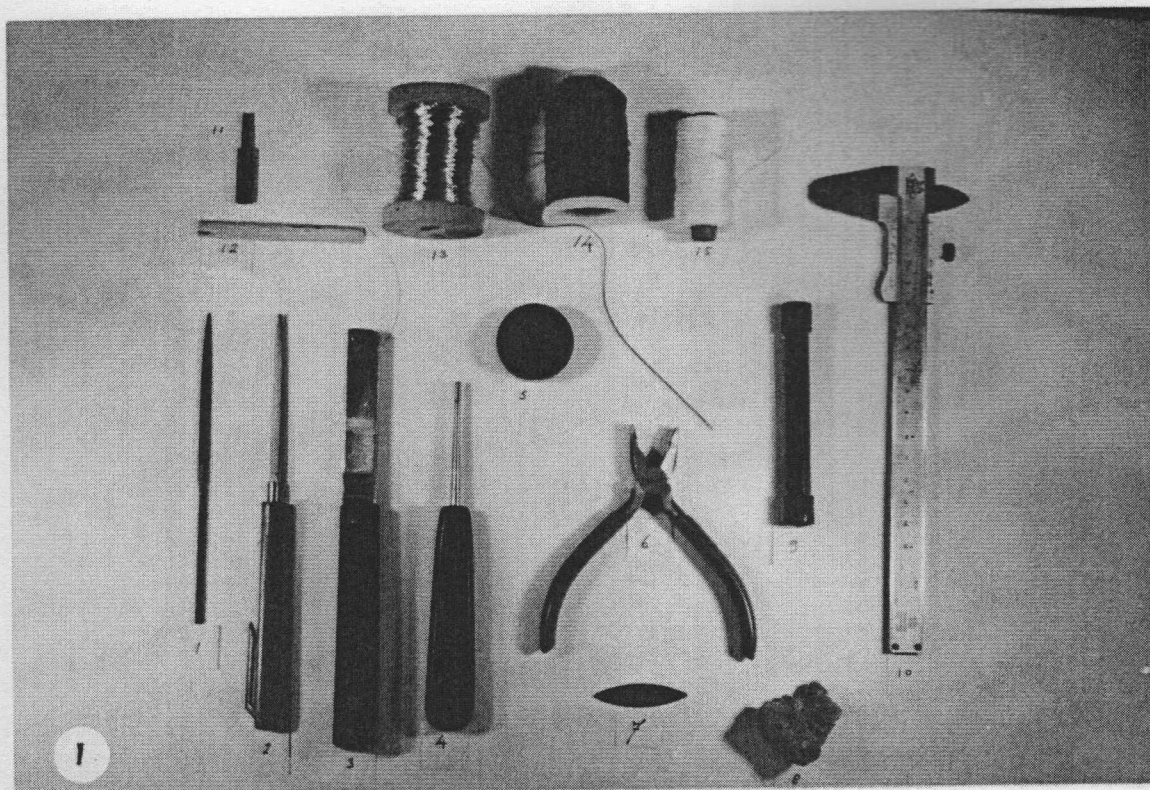
Ik hoop dat deze handleiding de beginnende rietenmaker in het ontwikkelen van zijn vaardigheid tot rieten maken en het overwinnen van problemen tot steun zal kunnen zijn. Voor opmerkingen en tips die de praktische toepasbaarheid van deze handleiding ten goede kunnen komen houd ik mij zeer aanbevolen.

najaar 1995

Huib Nieuwenhuizen

ALGEMENE UITGANGSPUNTEN.

1. Bij de beschrijving is uitgegaan van rechtshandigen.
2. De begrippen links en rechts zijn altijd gezien vanuit de persoon zelf.
3. Vijlen is altijd een beweging van je af
 Schrapen is altijd een beweging van je af
 Snijden is altijd een beweging naar je toe

BENODIGDHEDEN (zie fig.1)

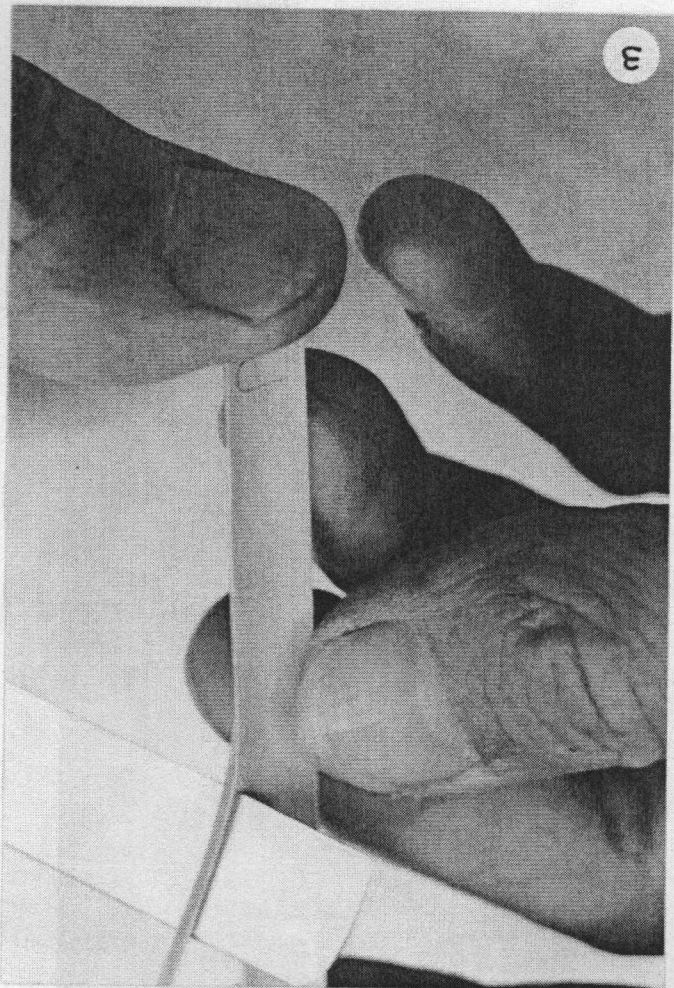
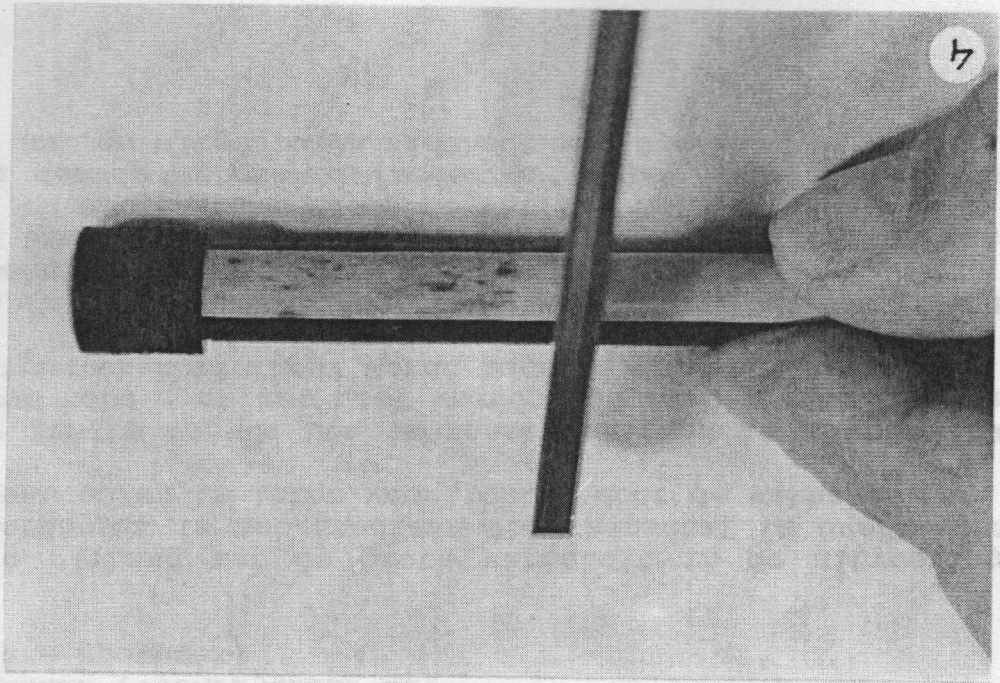
1. vijl *	9. deelmaat
2. messenslijper	10. schuifmaat (nonius)
3. rietenmes *	11. stift **
4. opbindpen	12. uitgestoken riethout **
5. snijblok (hardhout)	13. koperdraad
6. platbektangetje	14. opbindgaren
7. metalen plaatje (plaque) *	15. rijggaren
8. bijenwas (verkrijgbaar bij iedere apotheek)	

* in verband met de grote variëteit in de uitvoering van gereedschappen is het raadzaam vòòr aanschaf te overleggen met de docent en/of te laten voorlichten door de vakhandelaar.

** de lengte van de toe te passen stiften is afhankelijk van het type hobo - en het riet waarop gespeeld wordt; de dikte van het uitgestoken riethout wordt bepaald door het type riet.

In het in deze handleiding beschreven proces worden twee typen riet behandeld:

1. Het traditionele 'Stotijn-type' (type 1), met stiften van 42 mm. en uitgestoken riethout van 0,7 mm.
2. Een daarop gebaseerd 'moderner' type (type 2), met stiften van 44 mm. en uitgestoken riethout van 0,6 mm.

2 - HET VORMSNIJDEN

Vorbereiding:

- 1) Zoek een rustige, ruime werkplek en leg alle benodigdheden klaar.
- 2) Zorg voor een goede, directe verlichting op het werkblad.
- 3) Controleer of je messen goed scherp zijn (zie hfdst.7).
- 4) Houtjes uitzoeken die zo recht en regelmatig mogelijk zijn (niet krom of in de lengterichting gedraaid).
- 5) Uitgestoken riethout ca.5 minuten in lauw water laten weken.

a) Breng de breedte van het houtje op 7,5 mm. door van beide zijden iets af te snijden, zodanig dat het dikste deel in het midden blijft of komt (het verloop van dik naar dun moet in verband met een later correcte opening van het riet zo symmetrisch mogelijk zijn).

Werkwijze (zie fig.2 en 3) :

Zet het houtje met de holle kant naar je toe tussen de linker wijsvinger en op de duim van de rechterhand (met mes), in het midden ondersteund door de vingers en de duim van de linkerhand.

Laat het mes in een vloeiende beweging - de nerf van het hout volgend - naar je toe lopen (tijdens het snijden geen druk naar links op het mes geven). De andere kant op dezelfde wijze.

Na elke keer snijden de symmetrie van het verloop van dik naar dun controleren!

De breedte (7,5mm.) meten in het midden van het houtje.

b) Op de deelmaat de bast van het houtje over de gehele breedte inkerven met het mes door middel van een snijdende beweging. Snij niet te diep, om opengaan bij het dubbelvouwen te vermijden.

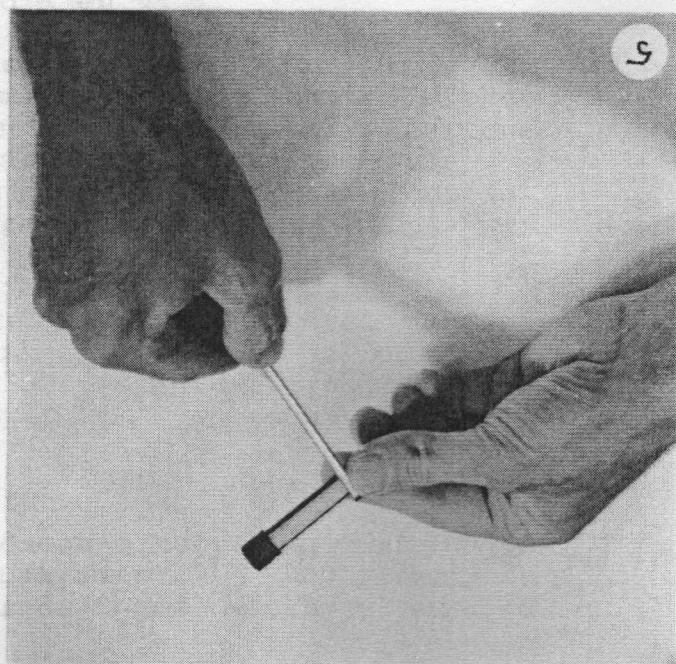
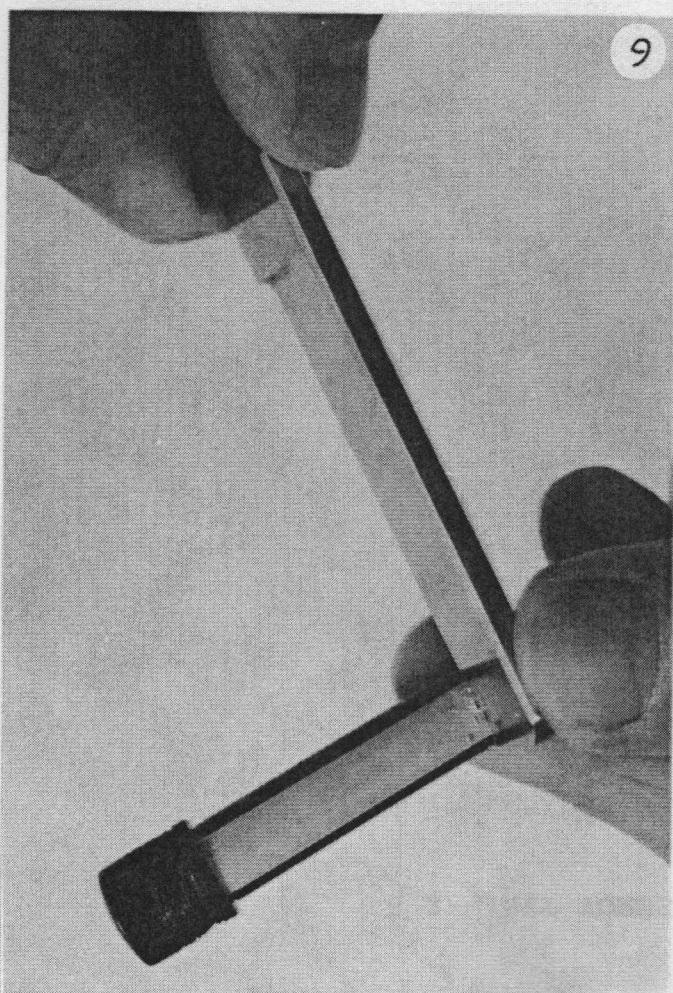
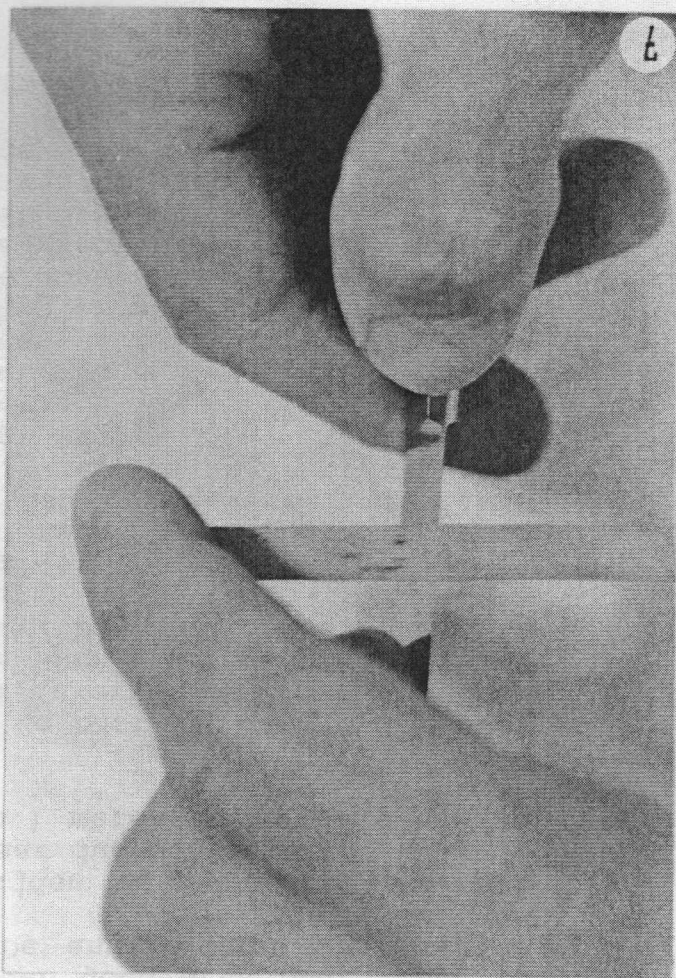
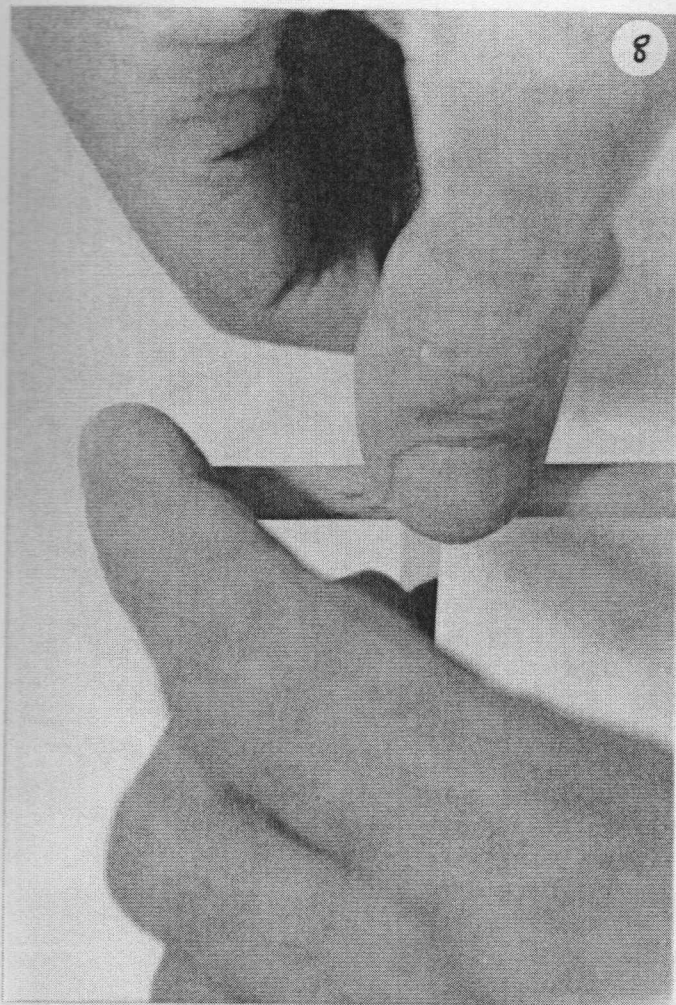
Werkwijze (zie fig.4):

Leg het houtje zo recht mogelijk op de voor je liggende deelmaat. Draai de deelmaat iets naar je toe en zet het mes in de daarop aangegeven insnijding.

Rol de deelmaat van je af en breng tegelijkertijd met een snijdende beweging de inkerping van de bast aan (met linkerduim- en wijsvinger het houtje op zijn plaats houden).

Zorg ervoor dat je aan de andere kant van het houtje, met het mes precies weer op de insnijding in de deelmaat uitkomt.

(aan de zijanten van het houtje niet te veel druk met het mes geven).

c) Ter weerszijden van de aangebrachte inkerving door middel van licht schrapen met het mes, de bast verwijderen over een breedte van ca. 3mm.

Werkwijze: (zie fig.5 en 6)

Neem de deelmaat met daarop het houtje, in de linkerhand met de duim vlak bij de inkerving. Zet het mes loodrecht op het houtje tegen de duim.

Bij het schrapen steunt de bovenkant van het lemmet tegen de linkerduim. Deze duim regelt tevens in samenwerking met de rechterhand de druk van het mes op het riet.

Tijdens het schrapen blijft de bovenkant van het lemmet tegen de linkerduim liggen.

De rechterhand zorgt voor een heen en weer gaande beweging van het mes, waarbij door middel van de beweging van je af hout wordt verwijderd.

Het schrapen is een kleine heen en weer gaande beweging waarbij met het mes weinig druk op het riet wordt uitgeoefend.

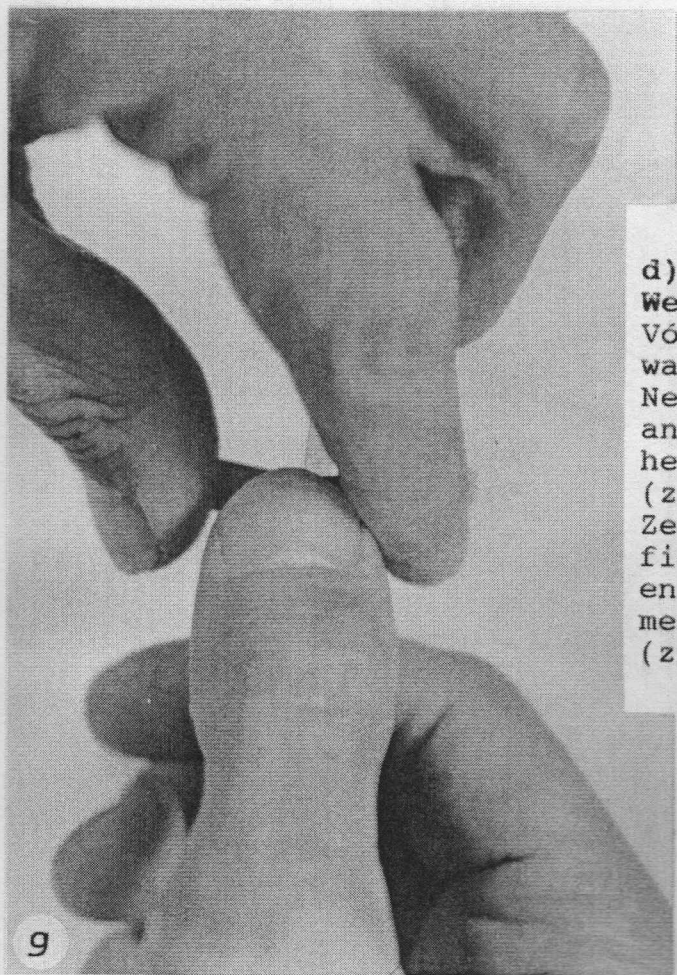
d) Het riet dubbelvouwen.

Werkwijze : (zie fig.7,8 en 9)

Vóór het dubbelvouwen het riet nog even in water weken om beschadigingen te voorkomen.

Neem het mes in de rechterhand, leg met de andere hand het houtje met de holle kant op het mes, precies op de plaats van de inkerving (zie fig.7).

Zet dan lichtjes de rechterduim er op (zie fig.8) en druk voorzichtig met de linker duim en linker wijsvinger ter weerszijden van het mes het riet naar beneden en vouw het dubbel (zie fig.9).

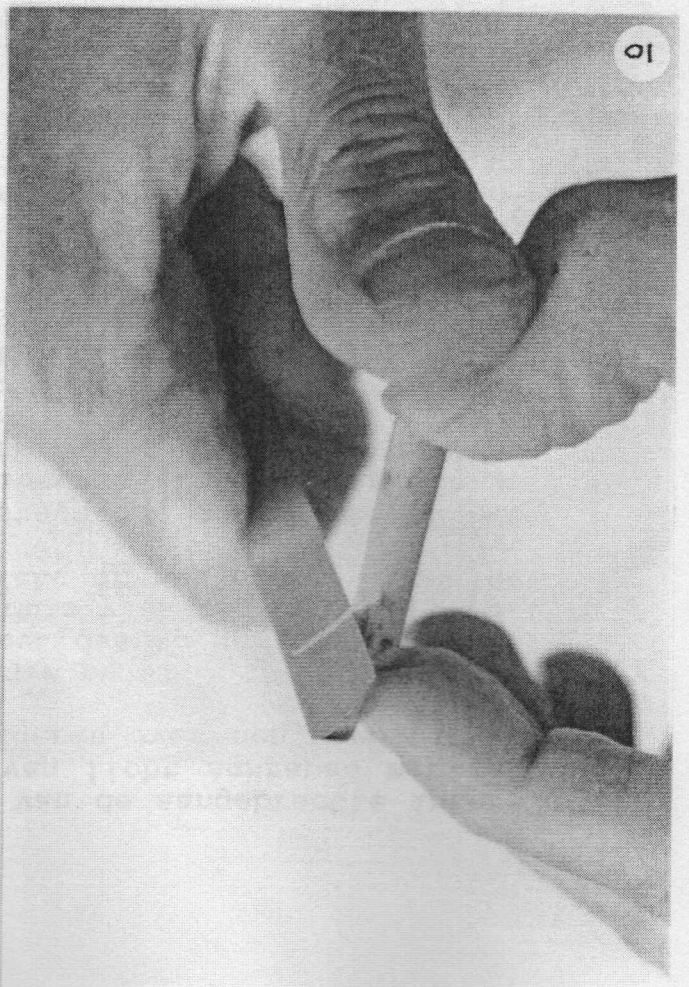
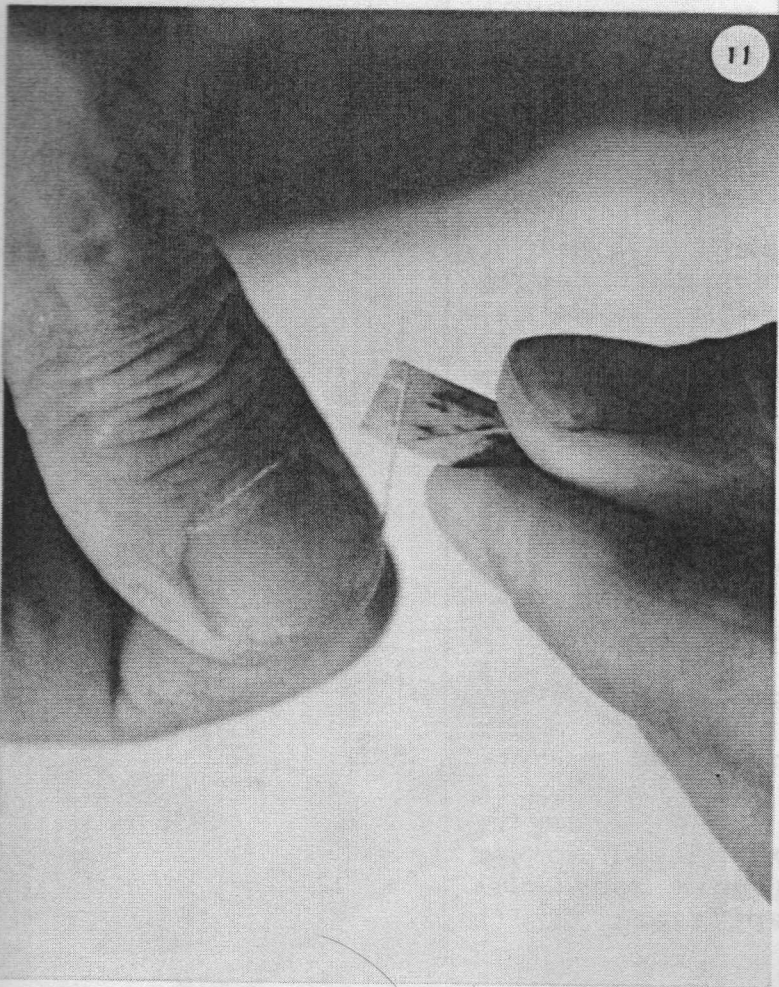
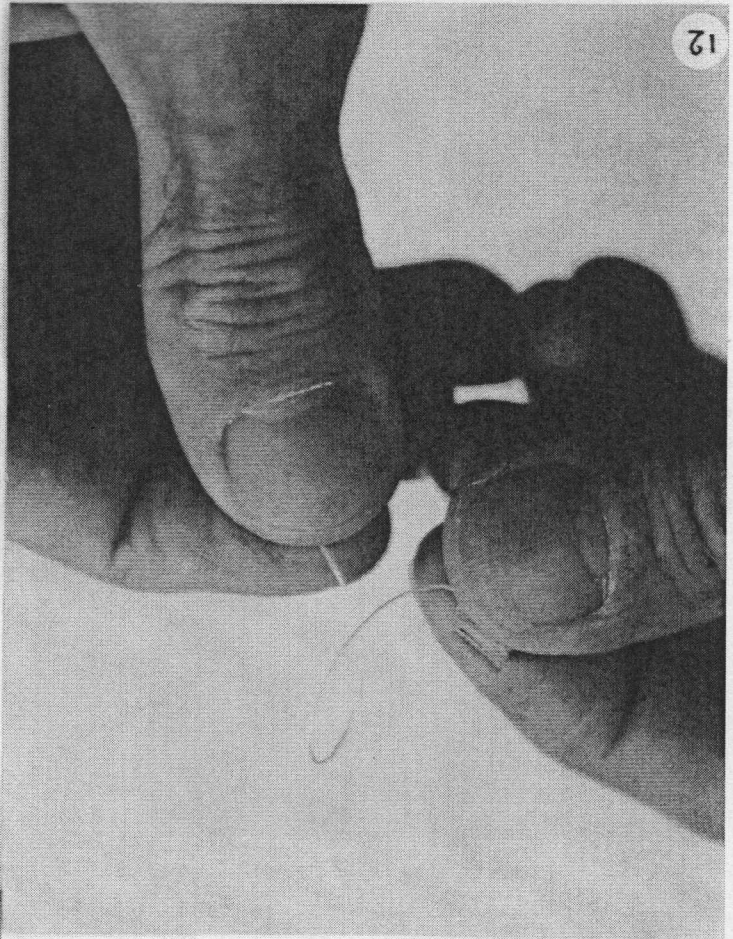
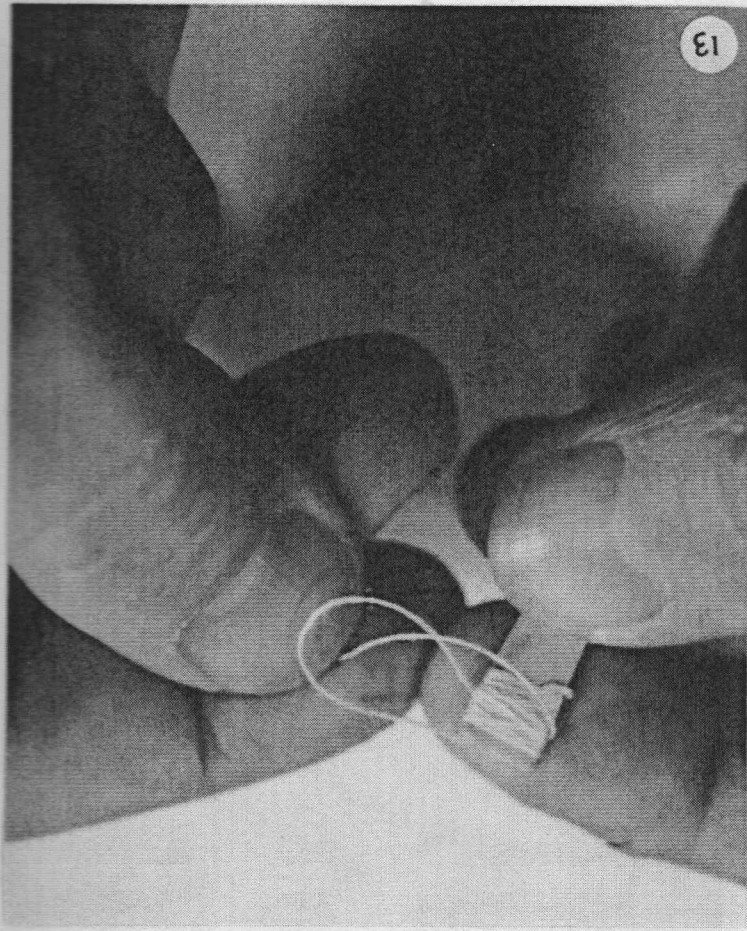

fig. 10
doop

e) Breedte controleren.

Door het dubbelvouwen kan het houtje breder worden omdat het platter gaat liggen. Controleer de maat (7,5mm.) met de schuifmaat aan het uiterste (dichte) eind van het houtje en snijdt zonodig bij.

Vanaf de dichte kant naar je toe snijden volgens fig.10. Blijf daarbij ook goed letten op de symmetrie van het vooraanzicht aan de dichte kant.

Zijn de rietbladen enigszins over elkaar heen gaan liggen, dan kan ook dit op dezelfde wijze worden opgelost.

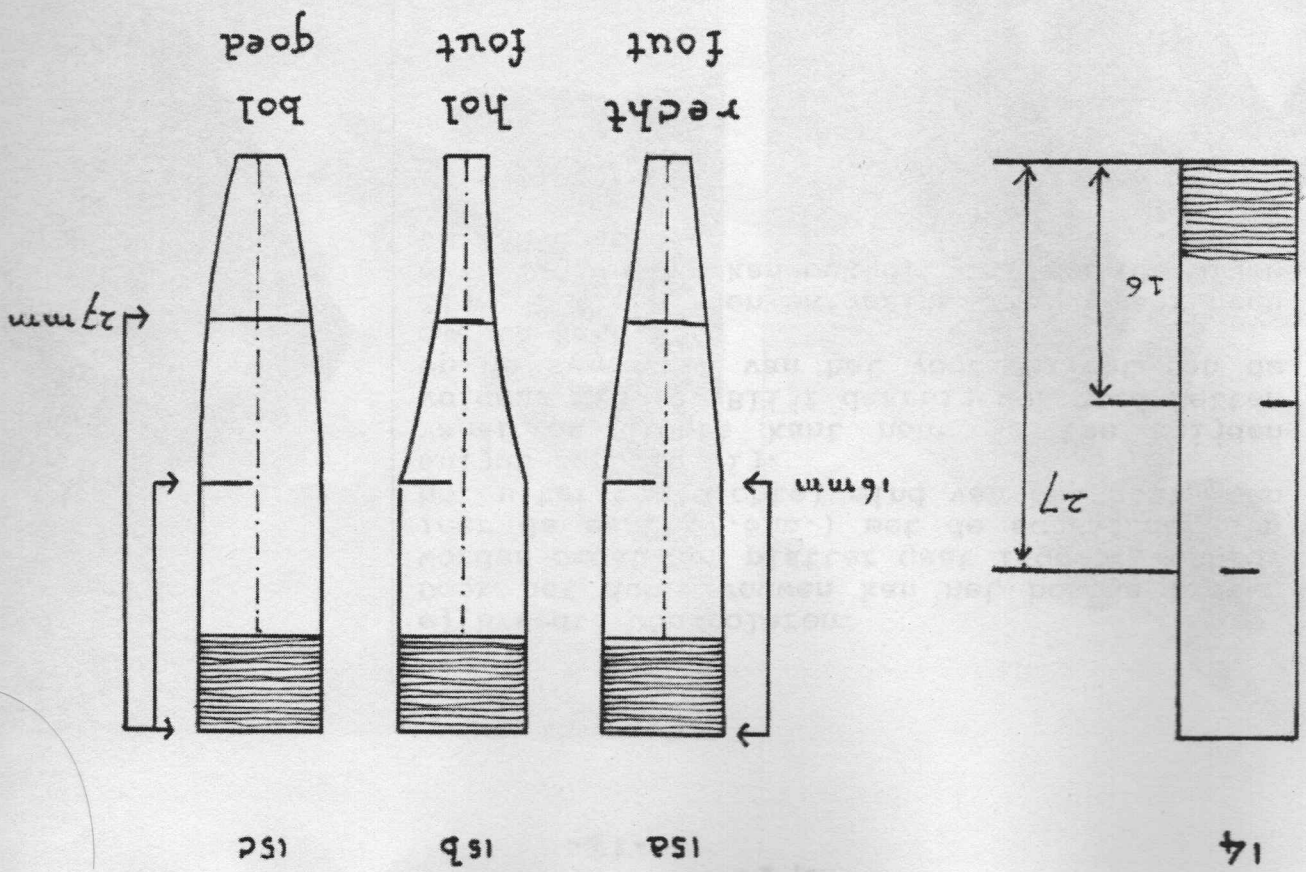
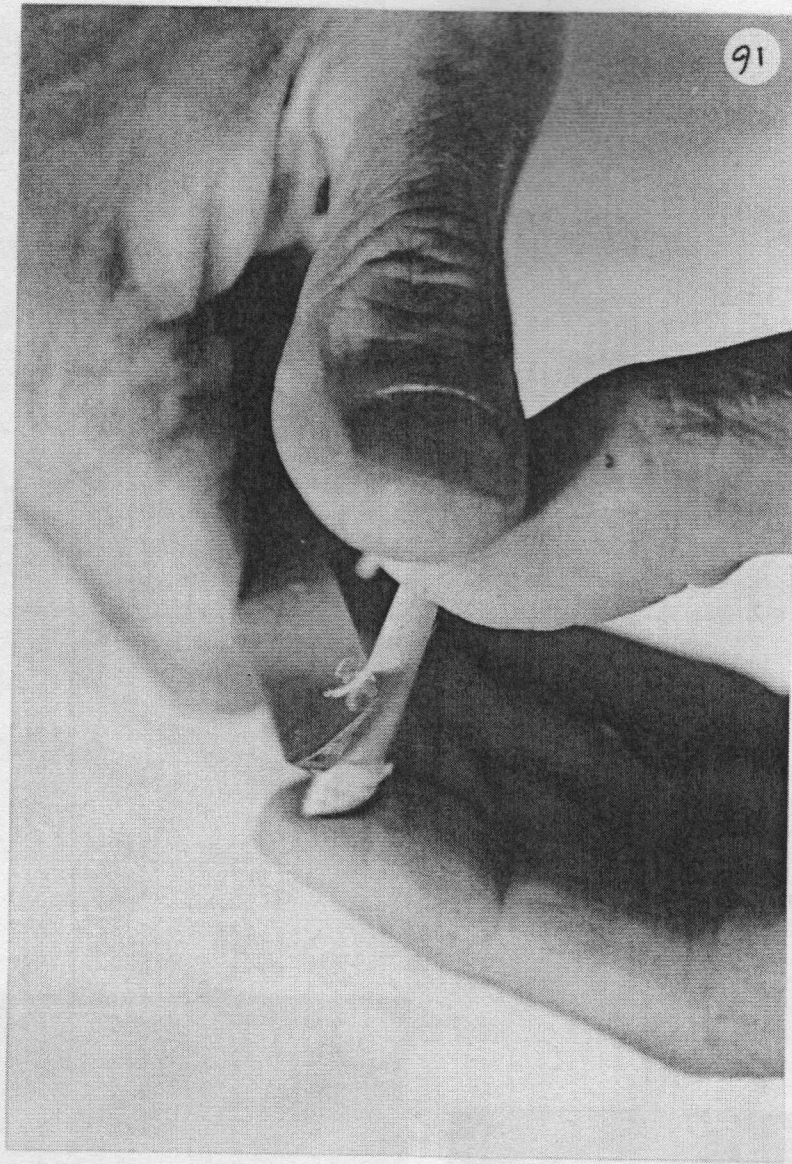
f) Omwinding aanbrengen.

De omwinding wordt aangebracht om de rietbladen exact op elkaar te laten liggen bij het vormsnijden en het opbinden. Dit is zeer belangrijk in verband met het later functioneren van het riet.

Werkwijze : Leg de rietbladen precies op elkaar.

De omwinding met rijggaren wordt aan de dichte kant van het riet stevig aangebracht over ca.15 windingen (zie fig.11).

Bind het daarna af met een drietal 'halve steken' (zie fig.12 en 13).

g) Plaatsen van merktekens (zie fig.14).

De merktekens worden gemeten vanuit de omwoelde kant van het riet.

Werkwijze : Met het mes het eerste merkteken in het midden van het riet op een afstand van 27 mm. inkerven. Zowel aan boven-als onderkant van het riet.

Het tweede merkteken aan de linkerkant van het riet aanbrengen op een afstand van 16 mm. Zowel aan boven-als onderkant van het riet.

Daarna het merkteken op 26 mm. doortrekken over de gehele breedte van het riet aan zowel boven-als onderkant.

h) Vormsnijden.

De vorm van het riet moet een licht bollen- de, naar binnen lopende lijn vertonen (zie fig.15c). Dit is erg belangrijk in verband met de latere speleigenschappen van het riet.

Werkwijze : Plaats het houtje - met de open kant naar je toe - tussen de duim en de wijs- vinger van de linkerhand. Laat de rechterduim de linkerduim ondersteunen (zie fig.16).

Zet het lemmet van het mes bijna plat tegen het riet aan (de hoek tussen mes en riet zo klein mogelijk houden, omdat er anders te snel te veel naar binnen wordt gesneden volgens fig.15b).

Begin te snijden bij het bovenste merkteken (16 mm.) met weinig zijwaartse druk op het mes. In korte bewegingen naar je toe snijden, elke volgende beweging met iets meer zijwaartse druk op het mes. Daardoor ontstaat een vloeiende, naar binnen lopende lijn (zie fig.15c). Daarna de andere kant op dezelfde wijze. Hou daarbij de symmetrie nauwkeurig in de gaten en snij beide kanten zo gelijk mogelijk.

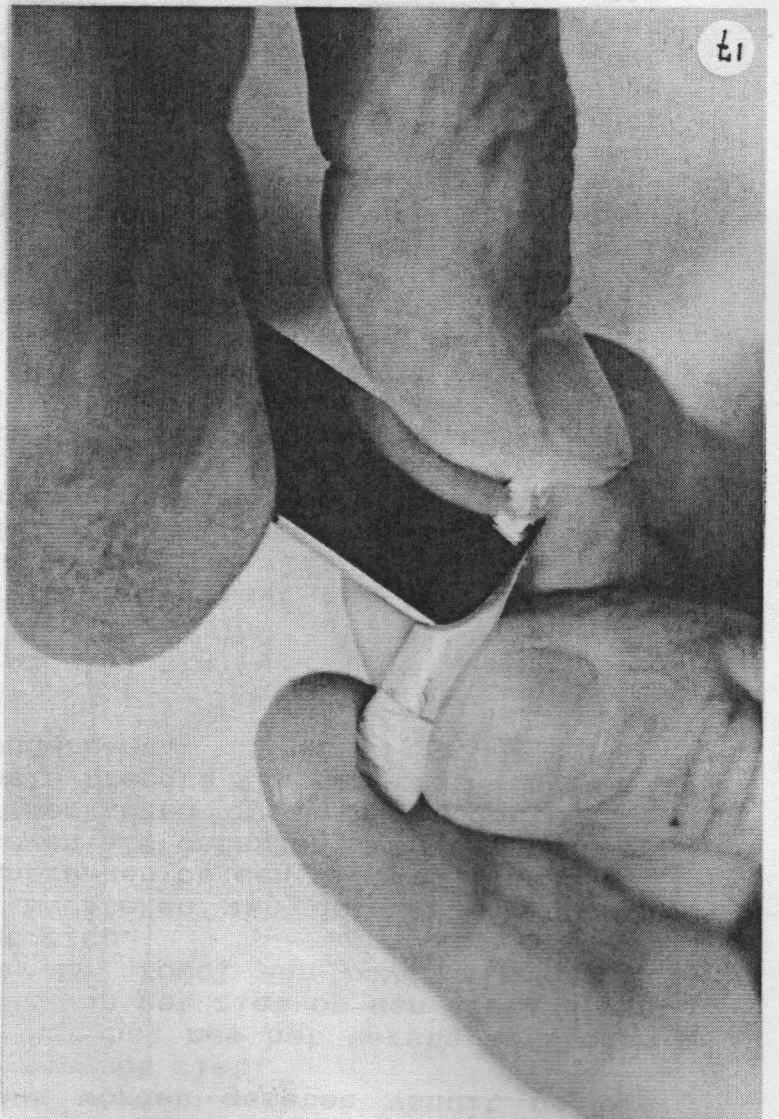
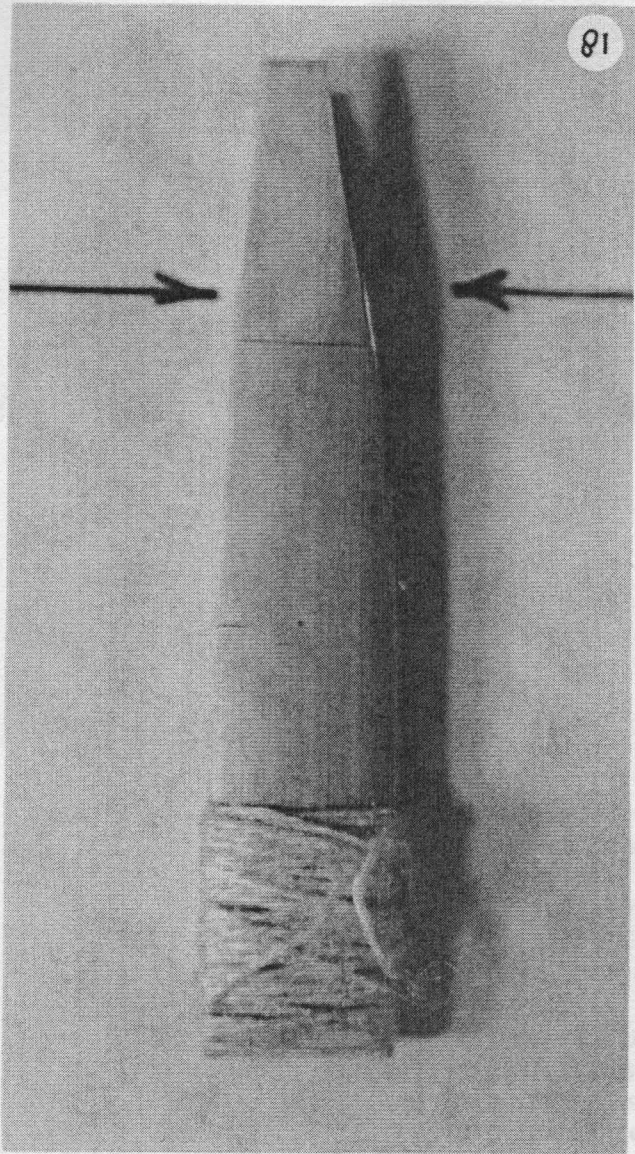
De maat bij het onderste merkteken moet 5,6 mm. worden. Niet smaller, daar het riet anders bij het opbinden niet meer zal sluiten!

Onder het merkteken van 27 mm. het verloop zo symmetrisch mogelijk laten doorgaan, tot het riet bijna op een punt uitloopt.

Is het vormsnijden uit de hand een probleem, of wenst men altijd exact dezelfde vorm en afmetingen, dan kan een zg. fasson toegepast worden: een voorgevormde metalen mal die tussen de rietbladen geschoven kan worden en waarlangs de vorm gesneden wordt. Ze zijn in vele vormen en afmetingen verkrijgbaar, zelfs op bestelling volgens eigen maten.

Een m.i. de voordelen overtreffend nadeel is de aanschafprijs.

Bovendien zal in de praktijk vaak blijken dat experimenteren met de vorm en maat belangrijk en bijna onvermijdelijk is.

i) Bast verwijderen.

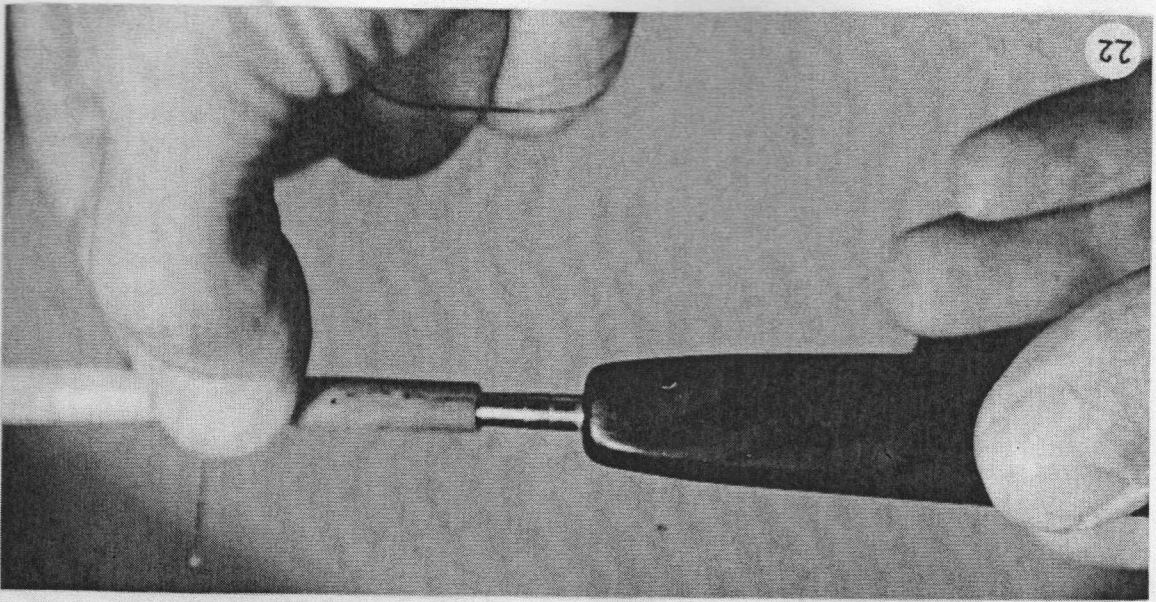
Tenslotte vanaf het merkteken van 27mm. de bast aan de open kant van het riet verwijderen.

Plaats daartoe het mes vrij plat op het midden van het riet en snijdt vanaf het merkteken met een toenemende neerwaartse druk op het mes naar je toe (fig.17).

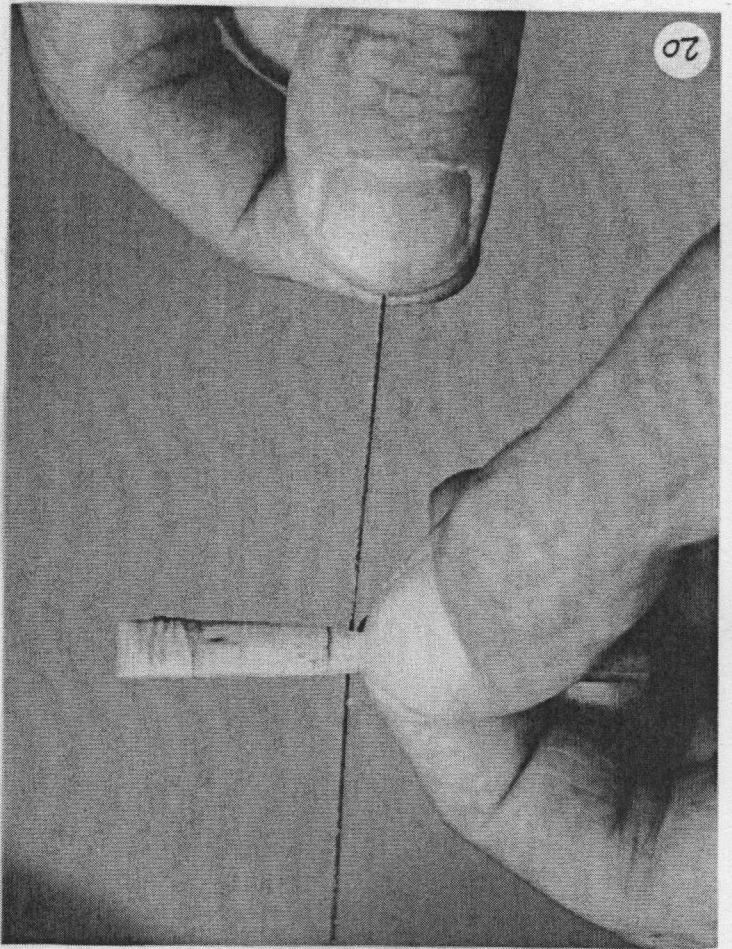
Door die werkwijze blijven bij het merkteken twee hoekjes bast staan (fig.18).

De functie daarvan is het geven van stevigheid om bij het opbinden het rondtrekken van het houtje om de stift te vergroten. Dit is erg belangrijk in verband met de noodzakelijke spanning in het riet.

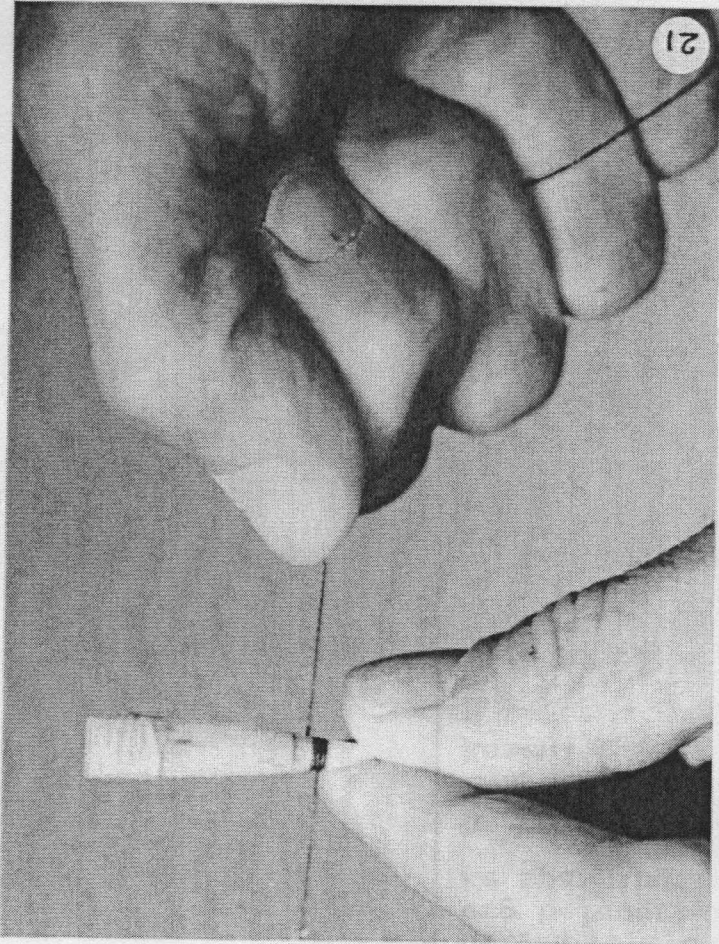
Vòòr het opbinden het houtje nog 1 à 2 minuten laten weken in water om barsten te voorkomen!

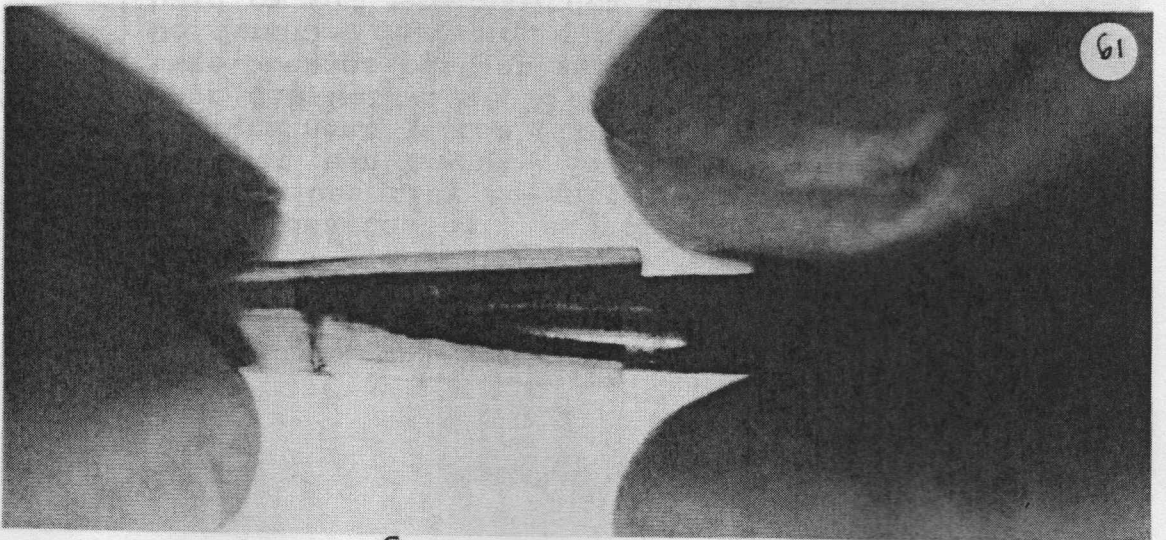
22

20

21

19

3 - HET OPBINDEN

- Vòòr het opbinden het houtje nog 1 à 2 minuten laten weken in water om barsten te voorkomen!

- Vergewis je er nogmaals van dat de beide rietbladen recht ten opzichte van elkaar liggen. Is dat niet het geval, 'wring' dan tussen duim en wijsvinger het riet voorzichtig in de goede ligging.

a) Bevestig het opbindgaren door middel van platte knopen aan een stevig punt, bv. een tafelpoot of een haakje aan het blad van je werktafel.

Maak het garen over een lengte van ca. 40 cm. stroef met bijenwas.

b) Plaats daarna een stift tussen de beide rietbladen, een fractie verder naar binnen dan het onderste merkteken (fig. 19).

Zorg er voor dat het ovaal van de stift overeenkomt met het ovaal van het rietblad.

Controleer of het riet goed ligt, door het tegen het licht te houden en door de stiftopening naar het riet te kijken.

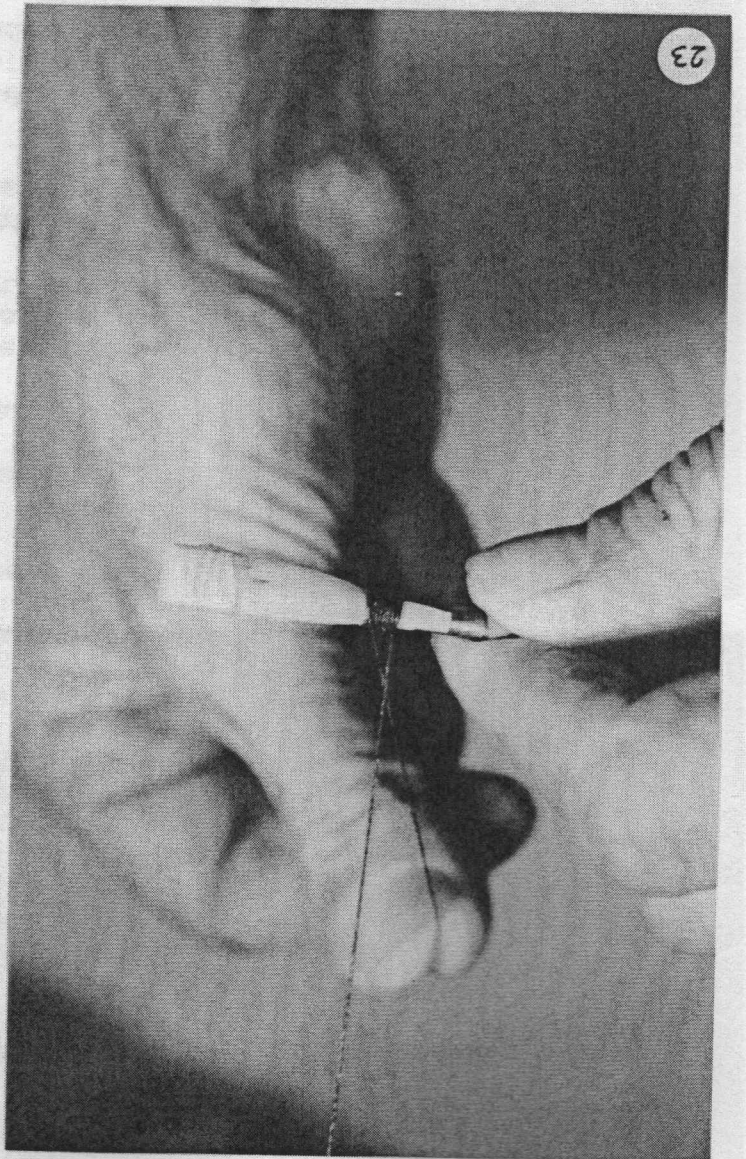
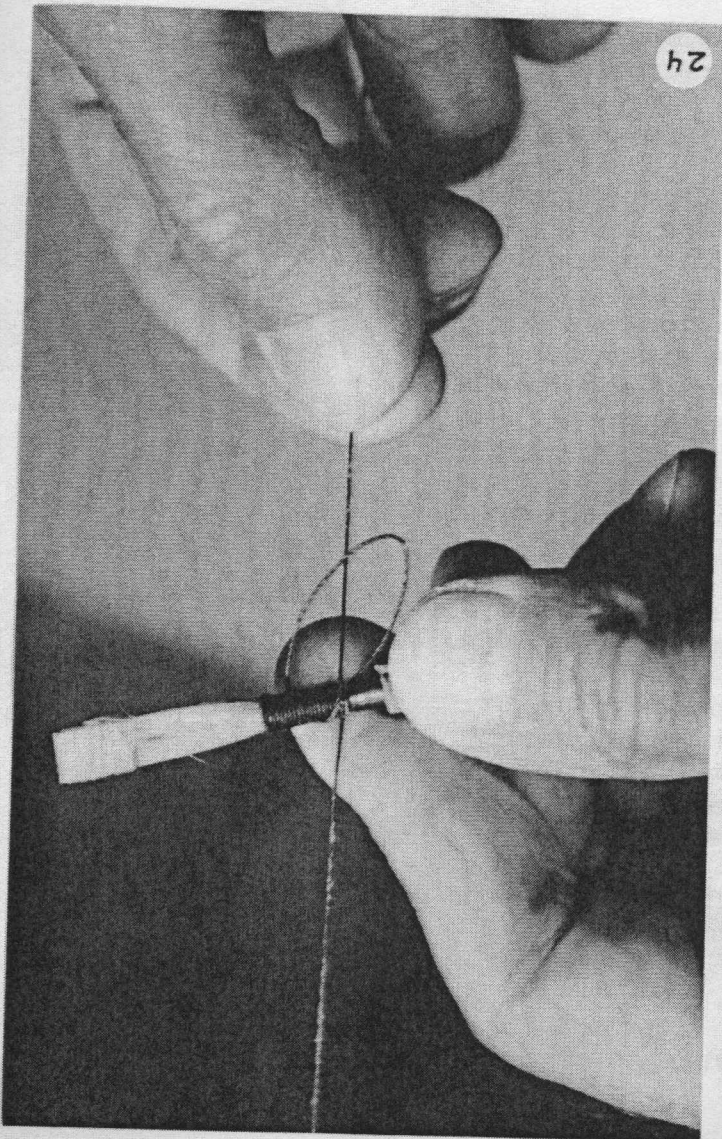
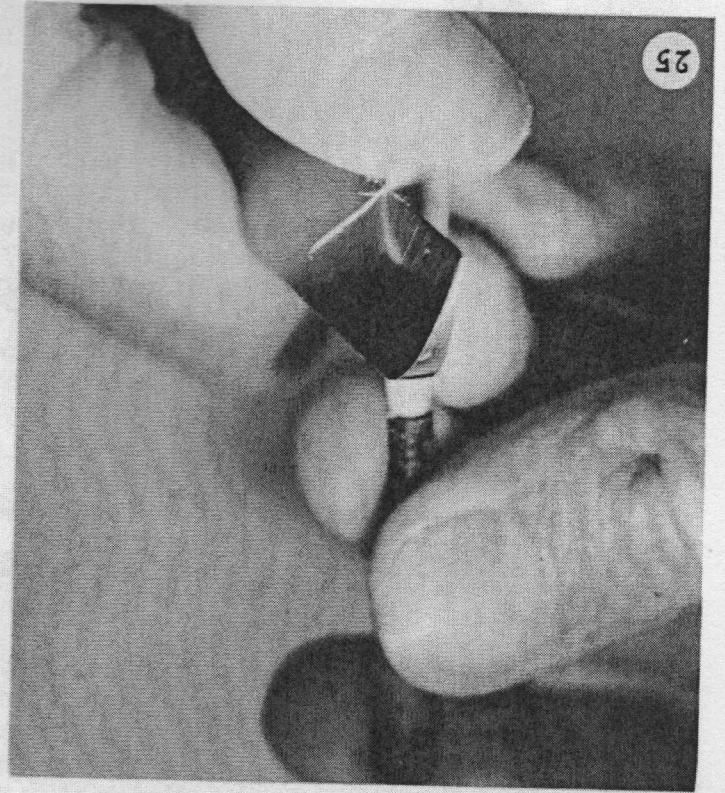
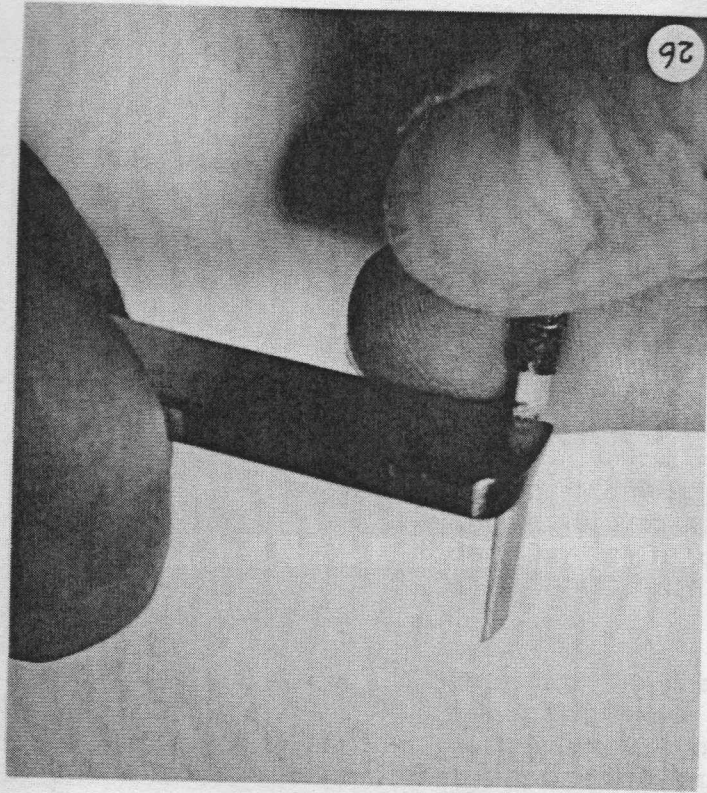
c) Neem stift + riet tussen duim en wijsvinger van de linkerhand aan het uiterste riet-eind en plaats het boven het door de rechterhand vastgehouden opbindgaren (fig. 20).

d) In het midden van het 'bastvrije' gedeelte 3x losjes omwinden van links naar rechts (fig. 21). Daarna voorzichtig aantrekken en controleren of de opening aan beide zijanten gelijk is. Zo niet : draad iets lossers laten, riet ten opzichte van het midden verschuiven en opnieuw aantrekken en controleren.

e) Als de openingen aan beide zijanten gelijk zijn, de opbindpen zo ver mogelijk inbrengen in de stift, en vanaf dat moment spanning houden tussen draadbevestigingspunt en riet (fig. 22).

Bij het inbrengen van de opbindpen het riet en de aangebrachte drie windingen met de rechter duim en wijsvinger vasthouden.

Controleer vervolgens of het riet en de stift in een rechte lijn ten opzichte van elkaar liggen. Dit aan zowel de bovenkant als de zijkant van het riet controleren. Eventueel de punt van het riet in de juiste ligging duwen.

f) Daarna steeds een slag naar rechts maken in de richting van het merkteken en na elke slag goed aantrekken. Daarbij moet de bevestigingsdraad goed strak worden gehouden. Zo door gaan tot het merkteken (beslist niet verder!).

Kijk ook na elke slag naar de zij-opening: als die na twee of drie slagen al dicht is, de draad niet meer te strak aantrekken.

Het beste is dat de zij-opening pas geheel sluit bij de laatste slag.

g) Hierna in één keer een slag naar links direct naar de rechterkant van de bevestigingsdraad (fig.23), en vanaf dat punt naar links winden.

Daarbij blijft de 'wind-draad' steeds rechts van de bevestigingsdraad die daardoor onder de omwinding komt te liggen.

Zo doorgaan tot het eind van het riet waar de draad wordt vastgezet met een vijftal halve steken (fig.24) of 'oude wijven knopen'.

Bij het aanbrengen van de halve steken houdt de linker wijsvinger de omwinding op zijn plaats.

h) Hierna de draden afknippen, rijggaren verwijderen en indien noodzakelijk het model bijwerken (bv. als de breedte groter dan 7,5 mm. is geworden, of als de rietbladen ondanks alle voorzorgen toch ten opzichte van elkaar zijn gaan schuiven waardoor ze over elkaar heen zijn gaan liggen).

De rechte kant van het riet vanaf het merkteken op 16 mm. bijsnijden (zie fig.25), de ronding door middel van schrappen naar je toe (zie fig.26).

Het is aan te raden het nu opgebonden riet vòòr verdere bewerking enige dagen weg te leggen waardoor het de gelegenheid krijgt in vorm te drogen.

4 - HET SNIJDEN VAN DE SPIEGELS.

Bij het afwerken van een riet gelden een aantal algemene principes die onafhankelijk zijn van het type riet dat men wenst te maken:

- 1) het midden is dikker dan de zijkanten
- 2) de voorkant is dunner dan de achterkant

De gekozen verhoudingen in het verloop van dik naar dun zijn bepalend voor de speel en de klank-eigenschappen van het riet en zijn in hoge mate persoonlijk bepaald.

Op grond daarvan is het doel van de hierna volgende beschrijving niet anders dan het aanreiken van een 'stap voor stap' werkwijze, bedoeld als systematische uitwerking van de genoemde algemene principes.

Met behulp daarvan kunnen fouten worden voorkomen en kan snel en doeltreffend een 'spelend' riet worden vervaardigd.

Bovendien zullen tekortkomingen in het eindresultaat ook snel en doeltreffend kunnen worden teruggekoppeld naar de verschillende fasen van het hele proces. Dat zal het leren rietenmaken in belangrijke mate positief kunnen beïnvloeden.

Het is belangrijk altijd een aantal goed in vorm gedroogde opgebonden rieten in voorraad te hebben. Het afwerken van een pas opgebonden riet blijkt vaak de volgende dag een niet bevredigend resultaat te hebben opgeleverd.

Ook in praktische zin is het belangrijk: zit je eens om een riet verlegen dan kun je meteen beginnen met afwerken.

Bij het afwerken van een riet is het noodzakelijk een sterke, directe verlichting op je werktafel te hebben om goed te kunnen zien wat je doet. Tevens biedt het de mogelijkheid om het riet tegen het licht te houden en de kleurverschillen te onderscheiden (het verloop van dik naar dun is tegen een lamp zichtbaar als het verloop van donker naar licht).

Doe het niet 'even vlug er tussen door', maar ga er rustig voor zitten. Het werken aan een riet vraagt aandacht en concentratie.

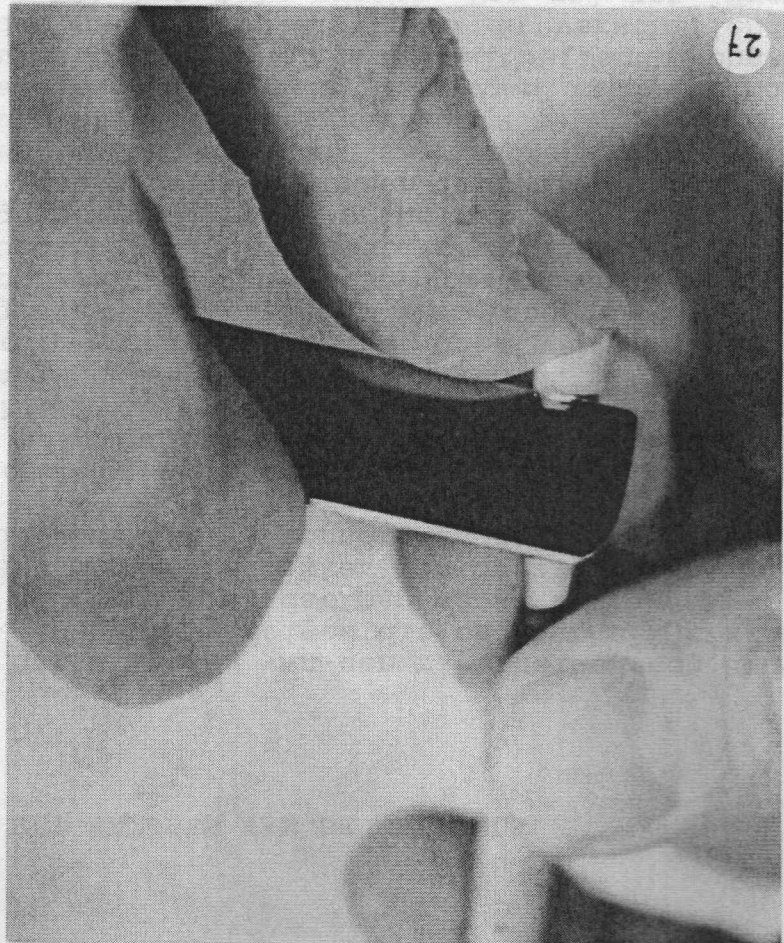
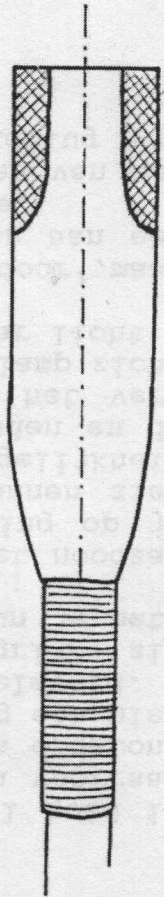
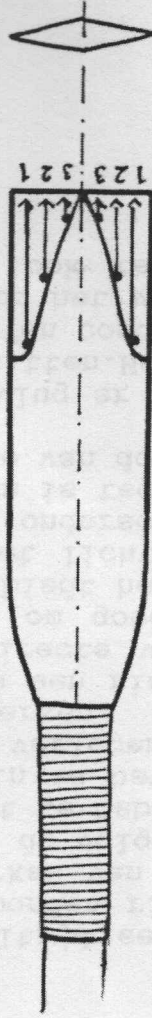
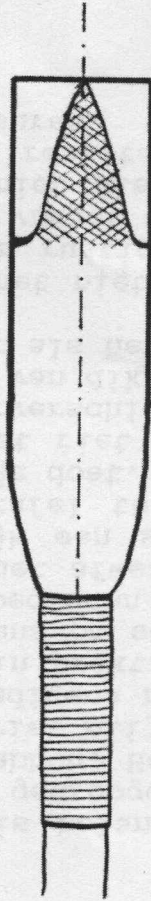
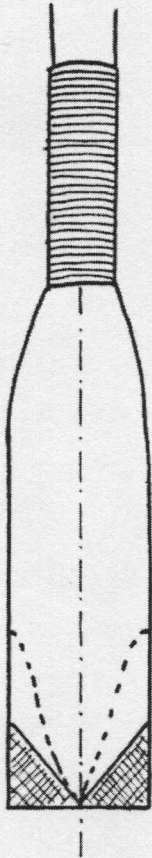
Dat niet slechts voor het verkrijgen van een goed resultaat, maar ook ter voorkoming van blessures.

28b

29

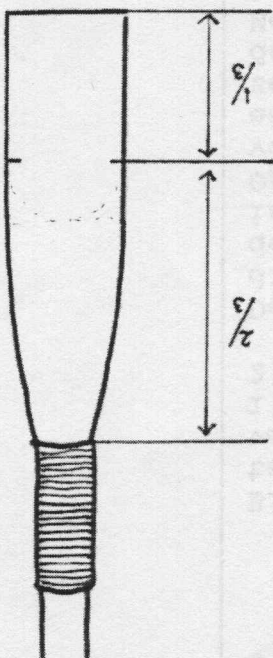
30

32

27

28a

4a - HET SNIJDEN VAN DE VOORSPIEGEL.

a) Zijkanten snijden (zie fig.27/28).
Plaats merktekens op het onder-en bovenblad zoals is aangegeven in fig.28a.

Plaats het riet tussen de rechterduim en de wijsvinger van de linkerhand, in het midden ondersteund door de duim en de overige vingers van de linkerhand (zie fig.27).

Bij het snijden het mes vrij plat op het riet houden, omdat anders te snel, te veel kan worden weggesneden.

Begin te snijden met lichte druk en verwijder aan de uiterste zijkanten eerst alleen de bast, zowel van het boven-als onderblad van het riet (zie fig.28b). Kantel het riet daartoe een weinig naar links als je rechts snijdt en een weinig naar rechts als je links snijdt.

Daarna de zijkanten naar voren toe dunner maken door van achter naar voren in korte streken elke volgende streek voorzichtig iets meer druk te geven. Hou daarbij steeds het verloop van de zijkant in de gaten opdat je niet te veel wegsnijdt en kan zorgen voor een regelmatig verloop van dik naar dun. Snij daartoe de zijkanten paarsgewijs, d.w.z. eerst links boven+onder, daarna rechts boven+onder of andersom.

Zorg ervoor dat je aan de punt van het riet voldoende hout laat staan voor nog volgende bewerkingen.

b) 'Tong' snijden (zie fig.29).

(Riet en mes op dezelfde manier vasthouden als in fig.27).

Begin te snijden op de plaats waar de reeds gesneden zijkant overgaat in de bast, iets onder het eind van die zijkant. Daarbij van achter naar voren steeds een weinig meer druk op het mes geven, zodat het riet naar de voorkant toe gelijkmatig dunner wordt.

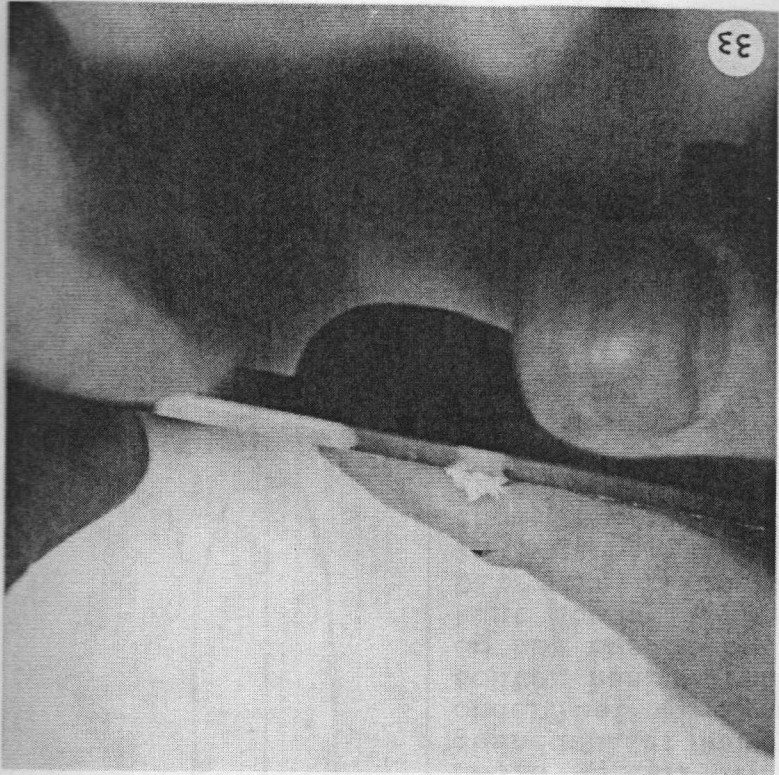
Dit zowel links als rechts drie keer herhalen, waarbij elke volgende keer het mes iets lager en meer naar het midden wordt ingezet (zie fig.29). Het onderblad op dezelfde wijze snijden.

Door middel van het licht kantelen van het riet naar links of naar rechts zorgen dat je precies op de lijn snijdt die je wilt snijden.

Deze bewerking moet een ruitvormig vooranzicht opleveren zoals in fig.29 is weergegeven.

Tegen het licht kun je de regelmaat van het dikte-verloop controleren.

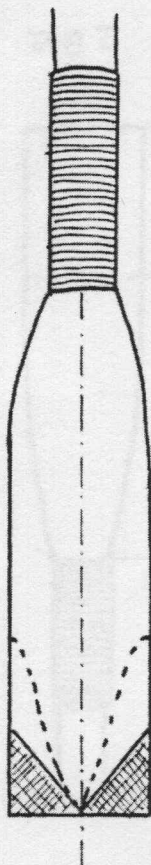
33

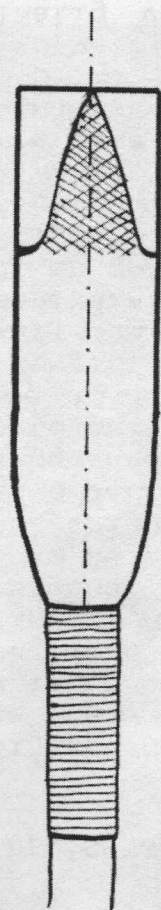
31

32

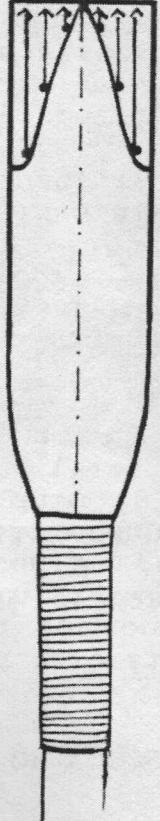
30

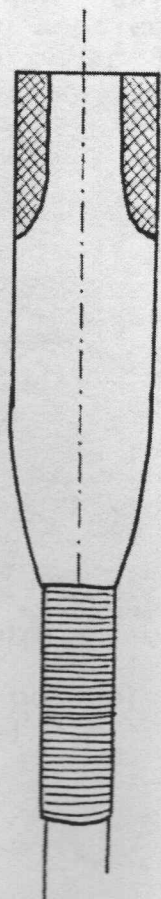
29

123 321

28B

c) 'Tegen het midden'snijden (zie fig.30). De nu nog aanwezige bast van de voorspiegel verwijderen. Snij met met weinig druk en het mes vrij plat op het riet, afwisselend links en rechts van het midden. Elke volgende keer iets meer naar het midden toe beginnen. Op het midden zelf bijna niets verwijderen. Het resultaat wordt zichtbaar door het riet tegen het licht te houden: In het midden is een duidelijk waarneembaar donker 'hart' aanwezig, naar de zijanten en naar voren toe lichter van kleur - dus dunner wordend. Het hart loopt in deze fase nog geheel door naar de voorkant van het riet. De aanwezigheid van een duidelijk hart is essentieel voor de speel-en klankeigenschappen van het riet.

d) Driehoeken schrapen (zie fig.31,32,33). (Zie voor een beschrijving van de schraaphandeling hfdst.2c).

Leg het riet - met de stift naar je toegekeerd - op de vingers van de linkerhand en plaats de duim er boven op. Het mes rust tijdens het schrapen tegen de linkerduim, zoals is weergegeven in fig.31.

De schuine zijde van de te schrapen driehoek bevindt zich tussen het midden van de voorkant en het midden van de voorspiegel-lengte aan de zijkant (zie fig.32).

Schraap een duidelijke, vrij abrupte overgang op de schuine zijde van de driehoek en werk parallel aan deze lijn met toenemende druk op het mes naar de voor-en de zijkant.

Blijf daarbij steeds het verloop van de zijkant controleren om vast te stellen hoeveel er nog verwijderd kan worden!

Daarna de andere driehoek (fig.33) op dezelfde wijze schrapen.

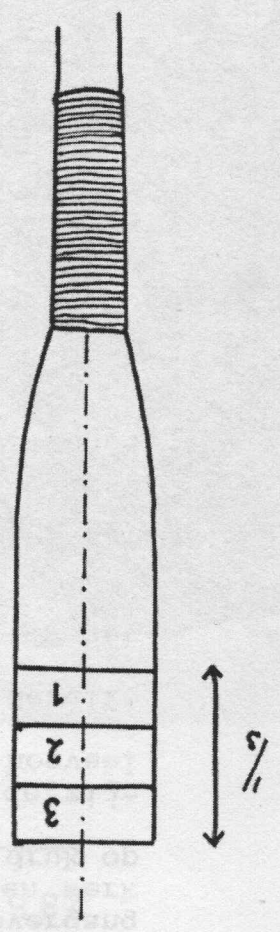
De beide driehoeken op het onderblad van het riet op dezelfde wijze bewerken.

De ruitvorm van het vooraanzicht is nu veranderd in een rechte of iets bollende lijn.

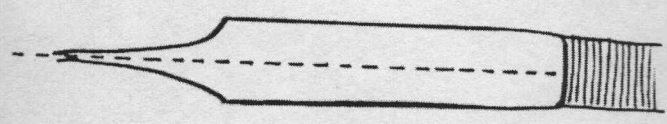
Tegen het licht zullen zich de beide driehoeken duidelijk zichtbaar lichter van kleur aftekenen, en het hart zal nu doorlopen tot op ongeveer 1/1,5mm. van de voorkant.

e) Egaliseren 1.

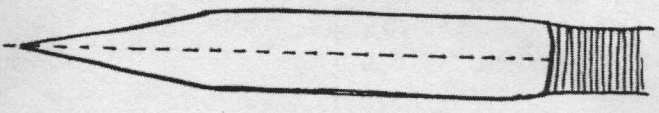
Schraap nu de gehele voorspiegel van achter naar voren met een lichte, overal constante druk om 'grote' onregelmatigheden weg te werken.

37 c

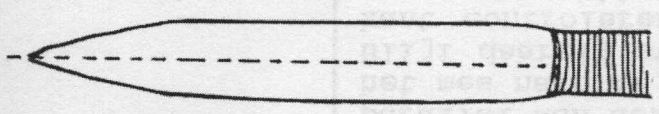
37 b

ook goed

goed

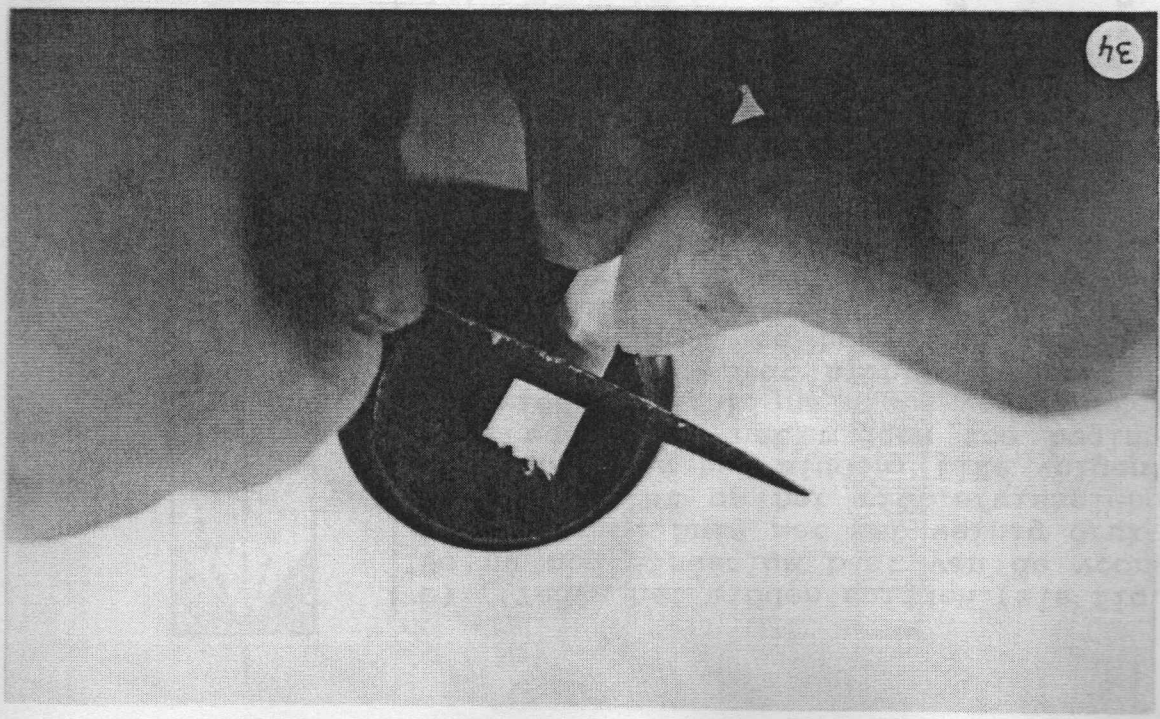
37 a

35

34

f) Egaliseren 2 (zie fig.34).
Vòòr het egaliseren met de vijl,het riet ongeveer 1 minuut in water laten weken!

De laatste stap in de bewerking van de voorspiegel is het egaliseren: de nu nog resterende oneffenheden worden met behulp van de vijl weggewerkt en tevens wordt nog eens de hele voorspiegel dunner gemaakt. Vijl met een natte vijl. Dat voorkomt dat de tanden van de vijl verstopt raken en het zorgt er tevens voor dat het riet nat blijft.

Het vijlen is een tweeledige beweging:

1. De linkerhand laat het riet kantelen.
2. De vijlbeweging is heen en weer,gelijktijdig met 1.

Daarbij wordt bij de beweging van je af,door druk te geven op de vijl,hout verwijderd. De teruggaande beweging (naar je toe) zonder druk op de vijl.

Het verdient aanbeveling de vijl niet plat op het riet,maar enigszins gekanteld te houden door de achterkant van de vijl iets vrij te laten komen van het rietoppervlak.

Werkwijze:

Het vijlen van het riet gebeurt op het snijblokje.Werk van links naar rechts op de volgende manier:

1 - Kantel het riet zodanig dat de rechterkant steunt op het snijblokje en de linkerkant enigszins vrij komt (fig.35).

2 - Zet de vijl op de linkerkant van het riet en zorg ervoor dat de horizontaal gehouden vijl een rechte hoek maakt met het riet zoals in fig.34.

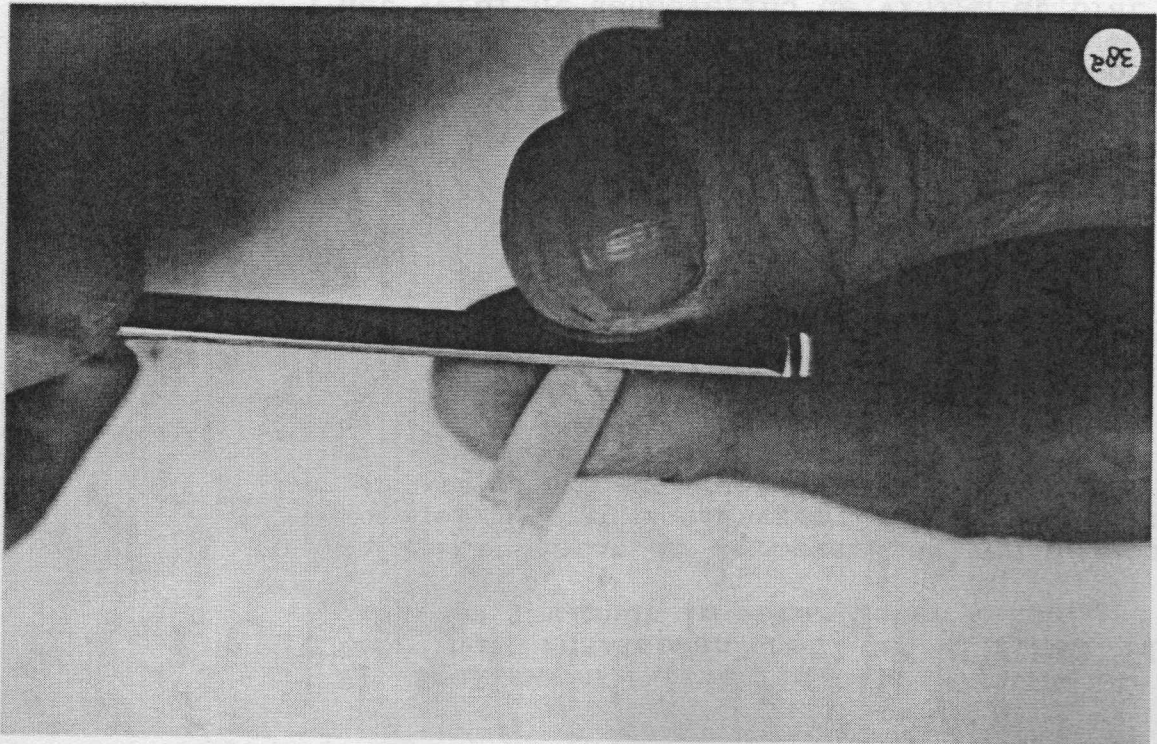
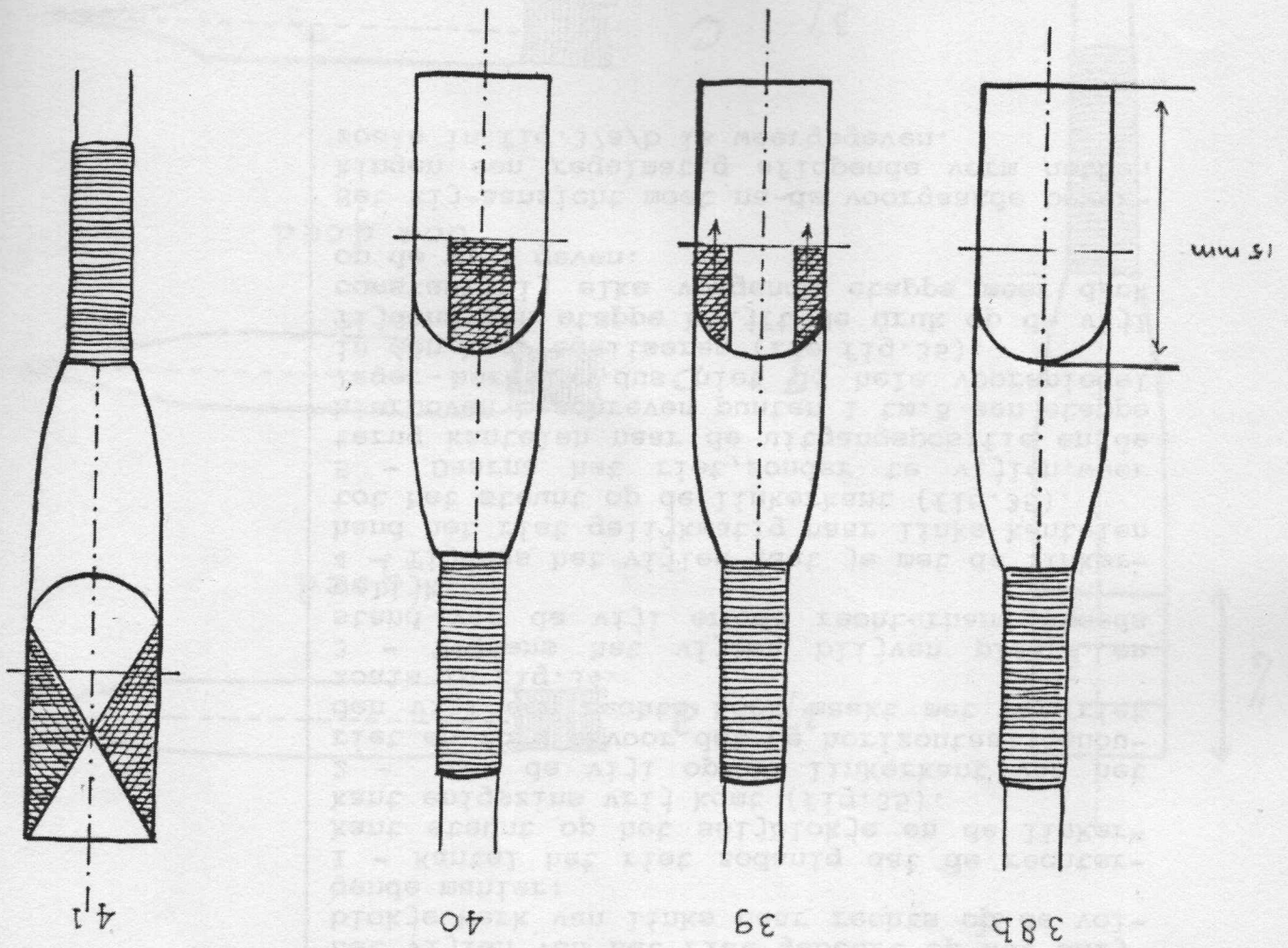
3 - Tijdens het vijlen blijven plaats en stand van de vijl en de rechterhand steeds gelijk.

4 - Tijdens het vijlen laat je met de linkerhand het riet gelijkmatig naar links kantelen tot het steunt op de linkerkant (fig.35).

5 - Daarna het riet,zonder te vijlen,weer terug kantelen naar de uitgangspositie en de hierboven beschreven punten 1 tm.5 een etappe lager herhalen,dus niet de hele voorspiegel in één keer egaliseren (zie fig.36).

Tijdens een etappe blijft de druk op de vijl constant.Bij elke volgende etappe meer druk op de vijl geven.

Het zij-aanzicht moet na de voorgaande bewerkingen een regelmatig aflopende vorm hebben zoals in fig.37a/b is weergegeven.

4b - HET SNIJDEN VAN DE ACHTERSPIEGEL.

- a) Inzetten van de achterspiegel
(fig.38a+b).

Plaats op 15 mm., gemeten vanaf de voorkant van het riet, een merkteken op de middellijn van zowel onder - als bovenblad.

Kerf met behulp van het mes vanuit dat merkteken een ronde lijn naar de beide zijkan-ten, zodanig dat er een halve cirkel ontstaat (fig.38a+b). Daarbij weinig druk op het mes uitoefenen.

- b) Zijkanten snijden (zie fig.39).

Plaats het riet tussen de rechterduim en de wijsvinger van de linkerhand, in het midden ondersteund door de duim en de overige vin-gers van de linkerhand.

Begin te snijden met lichte druk en verwijder aan de uiterste zijkanten alleen de bast, zo wel van onder - als bovenblad van het riet. Het mes daarbij zo plat mogelijk op het riet houden.

Belangrijk is dat er iets over de voorspie-gelgrens wordt heengesneden volgens de pijl-tjes in fig.39. Dit om geen scherpe overgang tussen voor - en achterspiegel te krijgen.

Eventueel die overgang nog licht schrapend egaliseren van achter naar voren.

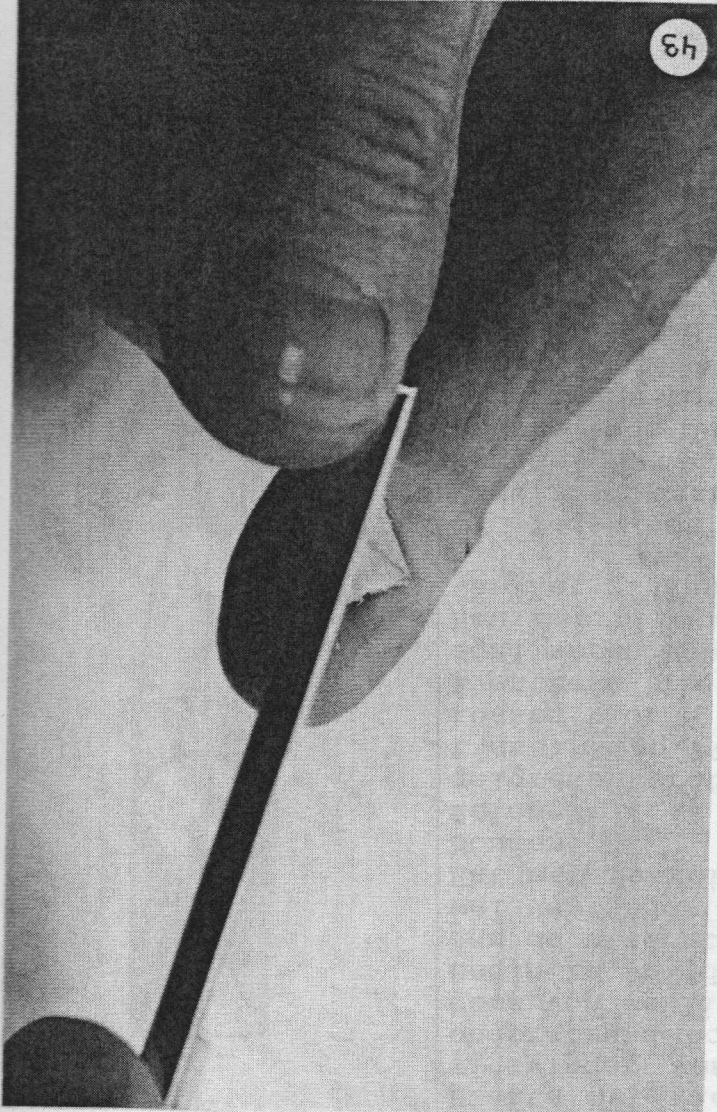
Hou daarbij ook goed het regelmatig verloop van het zijaanzicht in de gaten!

- c) Tegen het midden snijden (zie fig.40).

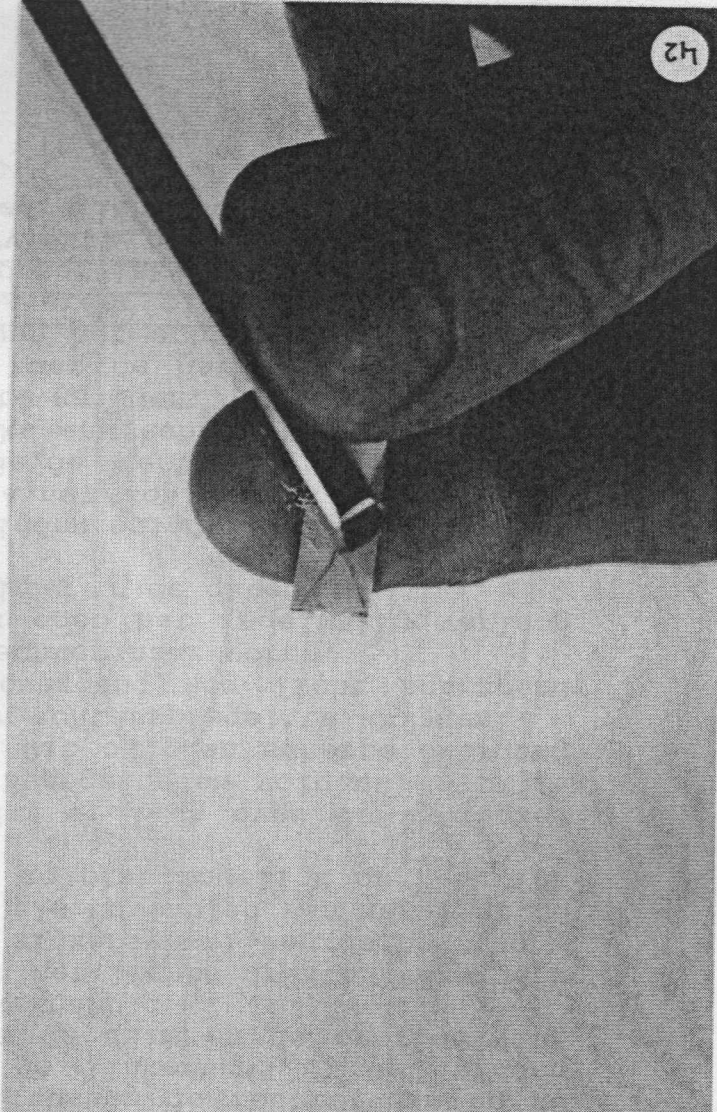
Verwijder daarna, net zoals dat bij de voor-spiegel gebeurde, de rest van de bast door beurtelings links en rechts steeds meer naar het midden toe te snijden.

Hierbij alleen maar de harde bast verwijde-ren. De kleur van het achterspiegeloppervlak zal daardoor donkerder zijn dan de kleur van het voorspiegeloppervlak.

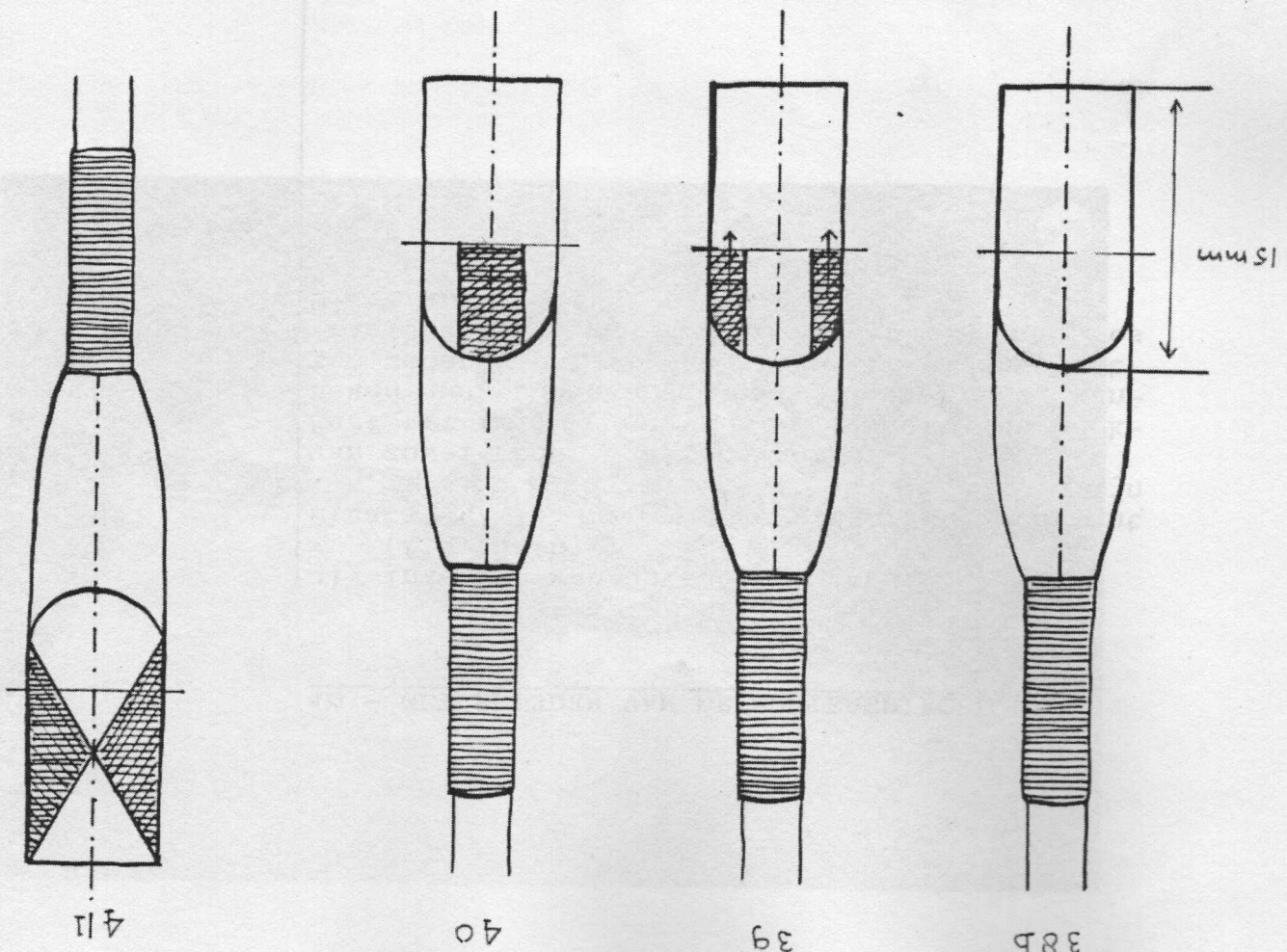
Eventuele oppervlakte onregelmatigheden ega-liseren door (zeer licht) te schrapen.

43

42

41

40

39

38B

15mm

d) Zij-driehoeken schrapen (fig.41/42/43).
Het is aan te bevelen met potlood dunnetjes de 'vlinder' (zie fig.41) op het riet te tekenen, zodat het te schrapen gebied duidelijk begrensd is.

Zie fig.42 en 43 voor de handhouding tijdens het schrapen van de rechter-en de linker-driehoek.

Werk van achter naar voren:

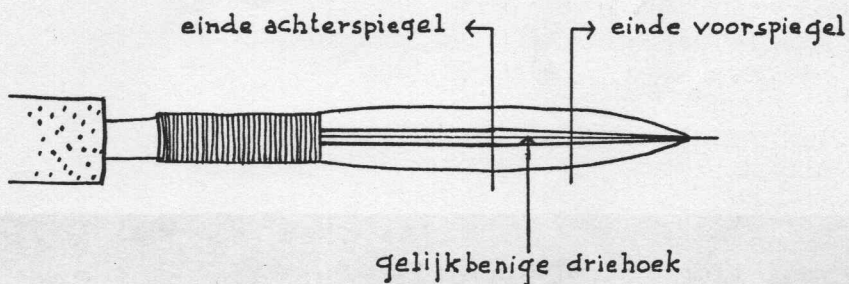
- aan de achterkant weinig druk met het mes - naar voren toe meer.
- naar het midden toe minder druk met het mes, naar de zijkant meer.

Het resultaat:

- Tegen het licht gehouden is het kleurverloop aan de zijkanten van achter naar voren zichtbaar als een regelmatig verloop van donker naar licht.

Vervloeiend naar de zijkanten is op de middellijn een duidelijk donker hart zichtbaar, dat doorloopt tot op ca.1,5 mm. van de punt.

- Het zij-aanzicht van het riet is zeer gelijkmatig aflopend van het eind van de achterspiegel tot de punt van het riet. Gelijkmatic als een gelijkbenige driehoek (fig.44).

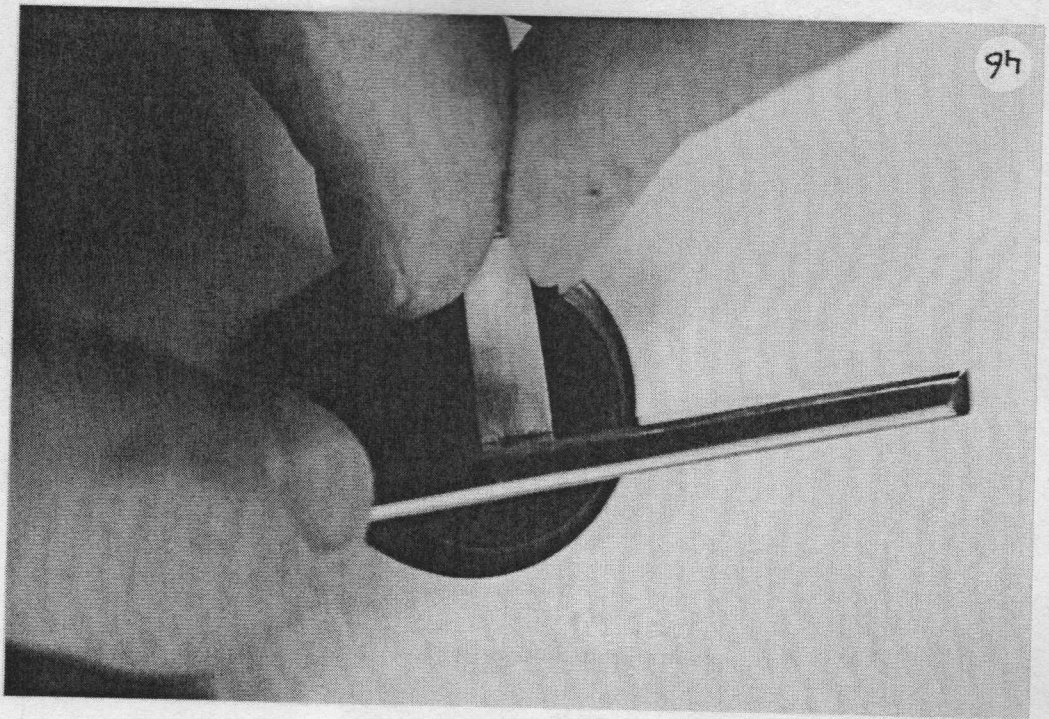
44

e) Gehele spiegel egaliseren.

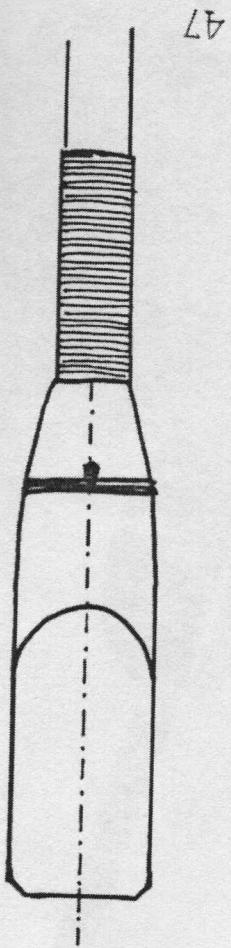
Tenslotte moet nu nog de gehele spiegel vijlend geëgaliseerd te worden volgens het bekende principe: achter weinig - naar voren toe meer druk (vòòr het egaliseren het riet even weken).

Gebruik de vijl om lètterlijk te egaliseren, d.w.z. dat er weinig hout meer verwijderd wordt.

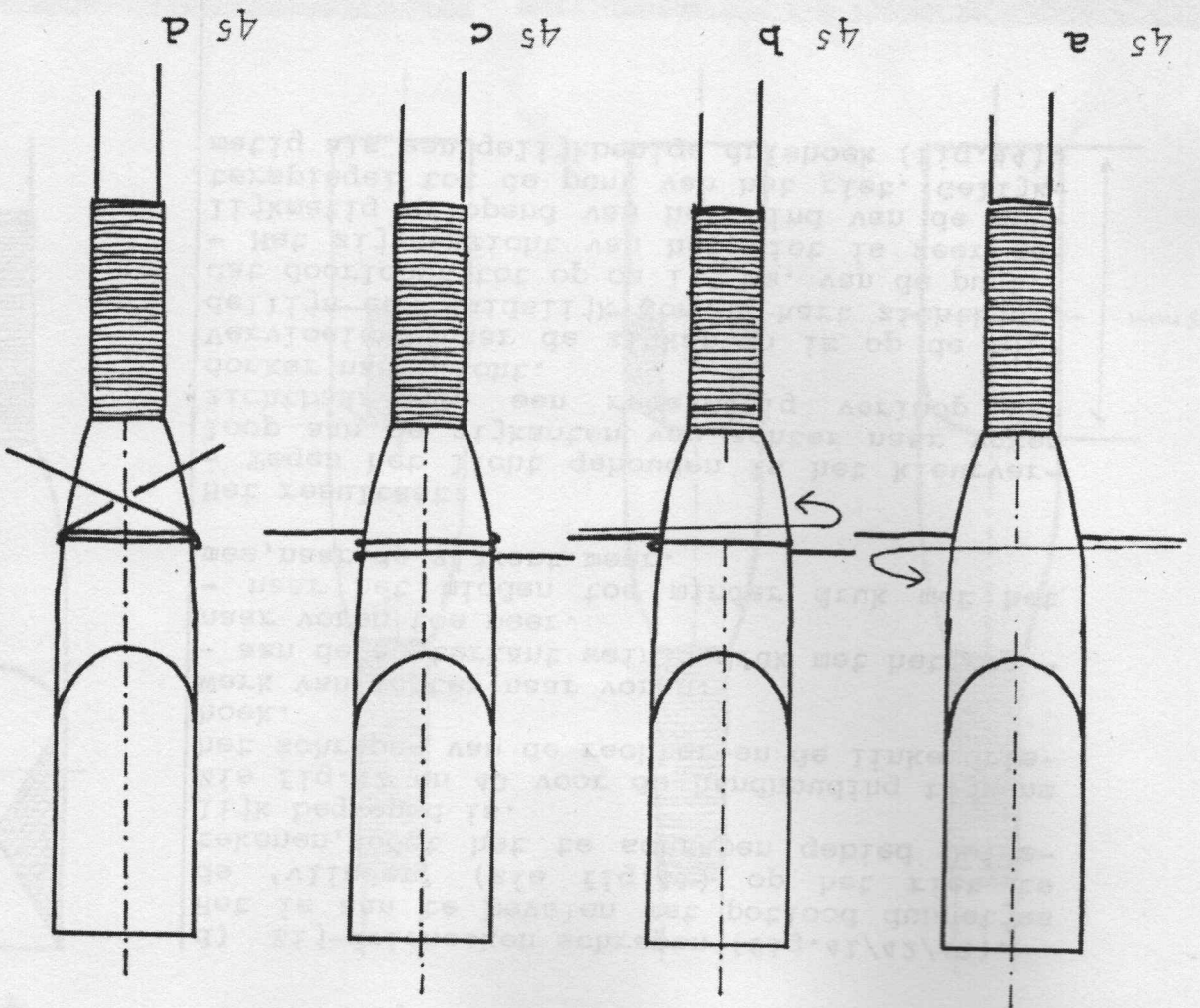
Ook hier in etappes werken, dus niet de hele spiegel in één keer vijlen (lees nog eens de beschrijving van het egaliseren in 4A/f).

46

47

45 a

45 b

45 c

45 d

f) Omleggen van het koperdraadje (fig.45).
Het koperdraadje dient om de grootte van de rietopening te regelen en eventuele lekken aan de zijkant van het riet te dichten.

Meestal is aan een riet, als je tegen de voorkant aankijkt, een bolle - en een platte kant te onderscheiden. Het is de bedoeling dat het knoopje waarmee het koperdraadje wordt vastgezet aan de bolle kant komt (dat is ook de kant van het riet die bij het spelen op je onderlip rust).

Neem het riet - met de bolle kant boven - in de rechterhand. De duim op het opbindgaren en de wijsvinger tegen het koperdraadje aan de platte kant. Het koperdraadje komt iets onder het midden tussen het eind van de achterspiegel en het begin van het opbindgaren.

Leg het koperdraadje daarna om het riet volgens fig.45/a - d.

Als de draad is aangebracht en de uiteinden gekruist (rechts onder en links boven), worden deze rechtsom in elkaar gedraaid met het platbektangetje. Eén keer aantrekken en nogmaals draaien, afknippen en naar beneden vouwen.

Bij een riet dat vrij plat ligt het draadje losjes omleggen, bij een riet dat nogal bol ligt iets steviger aantrekken.

g) Openhakken (fig.46).

Leg het riet op het snijblokje, het mes loodrecht op de uiterste punt van de voorspiegel. Controleer goed of het mes ook een rechte hoek maakt met de zijkant van het riet.

Druk dan in één keer door naar beneden.

In geen geval een snijdende beweging maken bij het openmaken van het riet: daardoor ontstaan gemakkelijk beschadigingen omdat de punt van het riet nu uiterst dun is.

h) Hoekjes (fig.47).

Tenslotte worden nog de hoekpuntjes van het riet verwijderd.

Dit gebeurt eveneens op het snijblokje met een drukkende beweging.

Het verwijderen van de hoekpuntjes dient om de hoeken van het daar zeer dunne riet minder kwetsbaar voor beschadigingen te maken.

5 - AFWERKING*.

5-1 Het zal zelden zo zijn dat een riet na het openhakken meteen optimaal functioneert. Meestal zijn nog een aantal bewerkingen noodzakelijk.

Daartoe kunnen we het riet in een aantal gebieden indelen zoals in fig.1 (zie uitvouwblad). Elk gebied heeft zijn specifieke invloed op de speeleigenschappen:

Gebied a), het eind van de spiegel en het midden van het riet, geven de kracht aan het riet (te veel hout op de middellijn en de achterkant van de spiegel geeft te veel weerstand).

Gebied b), de zij-driehoeken en de overgang van de achter-naar de voorspiegel, vertegenwoordigen de losheid van het riet (dit is de mogelijkheid tot trillen - het kraaien).
Veel hout: weinig of geen kraai.
Weinig hout: meer kraai.

Gebied c), is van invloed op de toonkleur.
Dunner: helderder.
Dikker: doffer.

Voor het uitproberen van een riet is het handig een stappenschema te gebruiken, om belangrijke eigenschappen te kunnen testen. Dat kan bv. met behulp van de volgende 5 stappen:

1. Proberen hoe de kraai is. De toonhoogte van een 'gezonde' kraai komt ongeveer overeen met de toonhoogte c''.

- Is de kraai laag en dof dan is het riet waarschijnlijk te licht (zie matrix A tm. E).

- Is de kraai hoog en schel dan is het riet te zwaar of niet los genoeg (zie matrix A tm. E).

2. Met het riet op de hobo proberen hoe hoog en laag 'staan'.

- Oktaven spelen over het hele toonbereik, waarbij geen ongewone moeite moet of behoeft te worden gedaan om lage-en hoge tonen zuiver en stabiel te intoneren (zie matrix F tm. G).

- lange tonen spelen in alle registers met crescendo/decrescendo. De toon mag bij crescendo niet stijgen en bij decrescendo niet dalen.

* De figuren waarnaar in dit hoofdstuk verwezen wordt zijn te vinden op het uitvouwblad achter in het boek.

3. **Aanzet** in de verschillende registers proberen. Elke toon moet gemakkelijk en betrouwbaar aanspreken bij een normale instelling van embouchure en ademsteun (zie matrix H tm. I).
4. **Klank** beoordelen (zie matrix J tm. K).
5. **Diapason** controleren met behulp van de stemvork of het stemapparaat (zie matrix L tm. M).

Alvorens over te gaan tot een gedetailleerde beschrijving van problemen en oplossingen, is het nuttig na te gaan, hoe na het openhakken een nog niet goed functionerend riet snel tot spelen gebracht kan worden.

1. Vaak is een lichte 'massage' tussen duim en wijsvinger noodzakelijk om de grootste spanning van het riet te laten verdwijnen en de riet-opening te reguleren.
Denk er om dat dit gebeurt vlak boven het koperdraadje en bij een voldoende nat riet!

2. Controleer de gelijkbenige driehoeken van de beide zijkanten (fig.4). Vaak is het verloop niet regelmatig. Door het metalen plaatje tussen de rietbladen te schuiven worden onregelmatigheden goed zichtbaar.
Boven-en onderblad, en rechter-en linkerzijkant zo gelijkmatig mogelijk laten aflopen. Voorzichtig schrapen gaat het beste.
(Bij het schrapen en vijlen op een opengehakt riet moet altijd het metalen plaatje tussen de rietbladen geschoven worden).

3. Controleer de overgang tussen voor-en achterspiegel door het riet tegen het licht te houden. Vaak blijft op die overgang te veel hout staan.
Egaliseer schrapend vanuit het midden schuin naar de zijkanten nauwkeurig volgens fig.2.

4. Als de weerstand van het riet te hoog blijft, is vaak de achterspiegel niet diep genoeg ingezet (fig.3).
Schraap vanuit de ronde lijn - het eind van de achterspiegel - schuin naar de overgang tussen achter-en voorspiegel (de gearceerde gedeelten in fig.3). Dit op zowel onder-als bovenblad van het riet.
Denk er om dat je tegen de middellijn in het hart niet te veel weghaalt.

5. Daarna nog eens de hele spiegel licht egaliseren met de vijl. Als de voorkant van het riet te dik is, waardoor de aanzet moeilijk wordt, kan ook dit nu verholpen worden.

6. Als je na deze bewerkingen in staat bent op een redelijke manier een toonladder over twee octaven te spelen, wordt het tijd om het riet in het rietendoosje weg te leggen.

Het risico is, dat je op dit moment te lang 'doorprutst' om het nog beter te maken en het wellicht verknoeit.

Het is beter het riet een paar dagen gedurende een aantal uren in te spelen. Daardoor zal het riet positief of negatief veranderen. Daarna kun je vaststellen wat niet bevredigend is en daar iets aan proberen te doen.

5-2 Is het riet na een aantal dagen inspelen nog steeds niet zoals je zou willen, dan kan de oorzaak in een aantal problemen liggen:

- A - het riet staat te ver open
- B - het riet ligt te plat
- C - het riet kraait niet of zeer weinig
- D - het riet speelt te zwaar
- E - lage tonen spreken slecht aan
- F - lage tonen te laag
- G - middenregister (e''-g'') is instabiel
- H - hoge tonen 'zakken'
- I - klank is te scherp
- J - klank is te dof
- K - toon heeft te weinig draagkracht
- L - stemming (a'= 440 Hz minimaal) is te laag
- M - stemming (a'= 440 Hz minimaal) is te hoog

Veel van deze factoren zoals klank, direct of indirect aanspreken, licht of zwaar blazen zijn zeer persoonlijk en hebben in sterke mate te maken met persoonlijke smaak en behoefte.

Bovendien is het zo, dat de genoemde problemen vaak in combinatie voorkomen.

Tenslotte spelen factoren die niet beïnvloed kunnen worden ook een belangrijke rol: bv. de kwaliteit van het gebruikte riethout, de hardheid, de zachtheid, de structuur, enz.

Samenvattend is duidelijk dat het niet gemakkelijk is, kant en klare oplossingen te geven. Een troost kan zijn dat door ervaring geleerd wordt, mits de werkwijze systematisch is. Te zijner tijd zal zich ook een stuk intuïtie kunnen ontwikkelen in het oplossen van problemen met rieten.

Om één en ander toch zo overzichtelijk en helder mogelijk weer te geven, vindt je op de volgende pagina's een matrix .

Daarin staan aangegeven de meest voorkomende problemen, de (mogelijke) effecten daarvan op het spelen, een omschrijving van de oorzaken en de formulering van een aantal oplossingsmogelijkheden. In de matrix wordt verwezen naar de pagina('s) waar die oplossingen gedetailleerd zijn beschreven.

De aangegeven oorzaken voor problemen zijn mogelijkheden.

Dat wil dus niet zeggen dat alle aangegeven oorzaken ook inderdaad van toepassing zijn.

Het is meer te beschouwen als een 'checklist' die afgewerkt kan worden.

In de matrix kan gezocht worden vanuit het vastgestelde probleem, maar ook vanuit gevoelde en gehoorde effecten tijdens het spelen.

Aan het eind van de matrix is ruimte om zelf gevonden problemen, etc. te noteren. Tevens is aan het eind van hfdst.5 tevens pagina 62 blanco gelaten.

	PROBLEEM	EFFECTEN
A	riet te ver open	kraait noch piept / speelt zwaar (ver strakkend embouchure, onevenredig hoge ademdruk) / spreekt moeilijk aan / klinkt hard / zakt in midden-en hoog register / stemming te laag
B	riet te plat	kraait niet maar piept / lage tonen spreken moeilijk aan / slaat snel over / kleine toon / instabiel middenregister / stemming te hoog / vermoeiend voor het embouchure
C	riet kraait niet	spreekt moeilijk aan / laag register slaat over / laag register te laag / kleine toon
D	riet te zwaar	kraait hoog en schel / moeilijke aanzet / harde toon / onevenredig hoge ademdruk verstrakkend embouchure
E	riet te licht	kraait laag en dof / lage tonen slaan over / midden-en hoog register te laag / stemming te laag / instabiel, dun 'rietig' geluid / gering dynamisch bereik
F	middenregister instabiel	e''te laag / fis''en g''voos van klank en te laag / f''wakkelt
G	hoge tonen zakken	verstrakking van het embouchure vanaf g'' met onevenredig toenemende ademdruk / kleine toon in hoog register
H	aanzet zwaar	harde, directe aanzet / snel staccato onmogelijk / verstrakkend embouchure, onevenredig hoge ademdruk

OORZAKEN	OPLOSSING	UITVOUWBLAD	
1 diameter riethoutpijpje te klein 2 model niet genoeg getailleerd 3 koperdraadje te slap aangebracht	pag. 49	fig. 7, 9	A
1 diameter riethoutpijpje te groot 2 riet te slap opgebonden 3 model is recht of hol i.p.v. bol 4 riet is te breed 5 het hart is te veel weggesneden 6 te ver opgebonden	pag. 50	fig. 6, 8	B
1 riet staat te ver open (zie A) 2 riet ligt te plat (zie B) 3 koperdraadje te strak omgelegd 4 te veel hout in driehoeken b) 5 te ver opgebonden	pag. 52	fig. 1, 2	C
1 riet staat te ver open (zie A) 2 voorspiegel te kort 3 voorspiegel te dik 4 overgang voor/achterspiegel te dik 5 achterspiegel te dik 6 riet in zijn geheel te dik	pag. 53	fig. 2, 3, 5, 10	D
1 voorspiegel te lang 2 punt te dun 3 hart te dun en/of te smal 4 zijkanten te dun	pag. 54	fig. 1, 2	E
1 riet is te breed 2 de taille is niet slank genoeg 3 voorspiegel te dun en/of te lang 4 hart is te dun 5 riet ligt te plat (zie B)	pag. 55	fig. 8	F
1 riet is te breed 2 punt en voorspiegel te dun/te lang 3 hart te dun 4 riet heeft te weinig spanning	pag. 55	fig. 10	G
1 punt is te dik 2 hart voorspiegel te breed 3 achterspiegel te dik 4 in driehoeken b) te veel hout 5 riet te ver open	pag. 56	fig. 1, 2, 3, 4, 10	H

	PROBLEEM	EFFECTEN
I	lage tonen spreken slecht aan	sprongen van hoog naar laag moeilijk / harde klank in laag register / snel staccato in laag register onmogelijk / verstrakkend embouchure / onevenredig hoge ademdruk
J	klank te scherp	weinig draagkracht / slechte menging / gering dynamisch bereik / stemming neigt naar hoog
K	klank te dof	moeilijk forte spelen / weinig kleurmogelijkheden / stemming neigt naar laag
L	stemming te hoog	bij riet te ver uittrekken intonatie en klankproblemen / discontinue adem - en embouchure instelling
M	stemming te laag	verstrakkend embouchure, onevenredig hoge ademdruk / continu decrescendo onmogelijk
N		
O		
P		

OORZAKEN	OPLOSSING	UITVOUWBLAD	
<ul style="list-style-type: none"> 1 riet is lek 2 punt is te dik 3 achterspiegel is te dik 4 riet staat te ver open 	pag. 57	fig. 3,4	I
<ul style="list-style-type: none"> 1 punt te te dun 2 voorspiegel te lang 3 hart te dun/te smal 4 in gebied c) te veel hout verwijderd 	pag. 57	fig. 1,2	J
<ul style="list-style-type: none"> 1 in gebied c) staat te veel hout 2 punt te dik 3 voorspiegel te kort 4 hart te dik 5 riet is niet los genoeg 6 gebruikte hout te zacht 	pag. 58	fig. 1,2,4, 10	K
<ul style="list-style-type: none"> 1 riet is te kort 2 riet is te smal 3 riet is niet los genoeg 4 gebruikte stift is te kort 5 riet ligt te plat 	pag. 59/60	fig. 1,2,8	L
<ul style="list-style-type: none"> 1 riet is te lang 2 riet is te breed 3 riet is te dun 4 gebruikte stift is te lang 5 riet te ver open 	pag. 60	fig. 7,9	M
			N
			O
			P

A* RIET TE VER OPEN

1. Diameter riethoutpijpje te klein.

Voor hobo-rieten moet de diameter van het pijpje 10,5-11 mm. bedragen. Hoe kleiner de diameter, hoe bollier het riet zal staan. Hoe groter de diameter, hoe platter het riet zal liggen. Als je zelf je hout wilt uitsteken, controleer dan bij aanschaf nauwkeurig de diameter.

2. Model niet genoeg getailleerd.

Als de taille van het riet een nog vrij grote ronding heeft, is het mogelijk de spanning op het riet enigszins te verminderen door deze ronding wat af te vlakken.

Duw met de nagels van de duimen het koperdraadje naar beneden tot het opbindgaren. Schraap met het mes vanaf het punt waar het riet naar binnen begint te lopen, of net daar boven (merkteken 16 mm.), naar beneden richting stift. Doe dit met weinig druk en bekijk na elke strek het resultaat. Doe dit aan beide zijanten en bewaar of verbeter de symmetrie. Schuif daarna het koperdraadje weer op z'n plaats, trek het opnieuw aan en wind het weer in elkaar.

Staat het riet dan nog te ver open, dan kan een voorzichtige 'massage' tussen duim en wijsvinger boven het koperdraadje soulaas bieden (alleen bij een nat riet!).

Als het riet nu redelijk bespeelbaar is en verder goede eigenschappen heeft, dan kan gedurende een aantal dagen inspelen de spanning normaliseren.

Dat laatste geldt ook in alle andere gevallen als belangrijk: een nieuw riet zal nooit meteen optimaal functioneren, maar dient rustig te worden ingespeeld en zonodig (vaak noodzakelijk) enige keren te worden bijgewerkt.

3. Koperdraadje te slap aangebracht.

Het koperdraadje, en met name de spanning waarmee het omgelegd wordt, is belangrijk. Sommigen gaan er van uit, dat allèen met het koperdraadje de spanning en/of de opening van het riet geregeld wordt.

Dat kan betekenen dat het zeer strak aangehouden wordt. Hierdoor wordt het trillen van het riet te veel belemmerd, met het gevolg dat het riet steeds dunner gemaakt moet worden.

* Figuren op uitvouwblad

Uitgangspunt is dat het draadje 'stevig' maar niet strak wordt omgelegd. Voor het bepalen van de kracht waarmee het aangetrokken wordt, is het belangrijk te kijken naar de ronding van het riet vòòr het openhakken:
plat → los en iets lager aanbrengen
rond → steviger en iets hoger aanbrengen.

Als het voorgaande niet van toepassing is of niet tot een bevredigend resultaat leidt, is er nog één oplossing. De ovale stift wordt rond gemaakt, waardoor de opening van het riet kleiner wordt. Dat kan op twee manieren:

a) Draai de opbindpen voorzichtig met enige kracht rond in de stift (fig.9). De van zacht materiaal vervaardigde stift zal hierdoor ronder worden, waardoor de opening kleiner wordt. Bekijk wel tijdens deze handeling de opening van het riet om te bepalen hoe ver je moet gaan.

b) Met het platbektangetje (fig.7).

Zet de bekken van de tang op de ronde zijden van de stift (op het opbindgaren), en knijp zeer voorzichtig. Daarbij steeds naar de opening van het riet blijven kijken.

B - RIET TE PLAT.

1. Diameter riethoutpijpje te groot.

Voor hobo-rieten moet de diameter van het pijpje 10,5-11 mm. bedragen. Als het hout door je zelf wordt uitgestoken, vòòr het splijten en uitsteken, met de schuifmaat de maat van de te gebruiken pijpjes controleren. Hoe groter de diameter, hoe platter het riet zal liggen. Hoe kleiner de diameter, hoe opener het riet zal staan.

2. Riet te slap opgebonden.

Bekijk de zijkanten van het riet, vlak boven het punt waar het opbindgaren eindigt: de bast van het boven- en onderblad moet daar bijna tegen elkaar getrokken zijn. Is dat niet het geval, dan kunnen daar twee oorzaken voor zijn:

1. Tijdens het opbinden is de draad na elke slag niet voldoende stevig aangetrokken.
2. De 'hoekjes' aan het eind van het riet (fig.6) zijn vòòr het opbinden weggesneden.

In beide gevallen is opnieuw opbinden de enige remedie.

Omwindt daartoe het (natte) riet geheel met rijggaren tot vlak boven het opbindgaren. Snijd het opbindgaren door en verwijder het riet van de stift.

Maak met het mes het bastvrije onderste deel van het riet in het midden dunner. Bindt daarna het riet opnieuw op volgens de beschrijving in hfdst.3.

3 - Model is recht of hol i.p.v.bol.

a) Als het riet nog zijn maximale breedte heeft van 7,5 mm., kan worden geprobeerd de vorm te verbeteren door het riet smaller te maken. Snij daartoe de rechte zijanten van het riet bij vanaf het merkteken 16 mm. naar de voorkant. Verwijder het koperdraadje en verbeter daarna de vorm van het verloop van de ronding: de nu te brede taille over een kleine lengte bijsnijden, dan de onderkant vlak boven het opbindgaren schrapen. Het koperdraadje vrij laag weer aanbrengen, vastzetten en met de nagels iets omhoog duwen.

b) Door de stift-opening te manipuleren kan de riet-opening ook worden beïnvloed. Breng de opbindpen zo ver mogelijk in, zet de bekken van de tang op de platte zijden van het riet op het opbindgaren en knijp voorzichtig (fig.8). Als het effect niet bevredigend is, de opbindpen verwijderen en de stift-opening nog kleiner maken door voorzichtig met de tang te knijpen. Daarbij steeds de opening van het riet blijven bekijken!

4. Riet is te breed.

Het riet smaller maken met het mes:

Duw het koperdraadje naar beneden.

- de rechte zijanten vanaf het merkteken 16 mm. naar de opening toe versmallen door te snijden.

- de aflopende kanten vanaf het merkteken 16 mm. naar het opbindgaren toe versmallen door te schrapen en/of te snijden.

Koperdraadje weer aanbrengen, vastzetten en met de nagels op zijn plaats brengen.

Vaak zal het nu ook nodig zijn de uiterste zijanten van het riet iets dunner te maken over de gehele spiegel-lengte (schrapen of vijlen met het metalen plaatje in het riet).

5. Hart te veel weggesneden.

Als op de middellijn van het riet te veel hout verwijderd is, gaat de kracht-de spanning in het riet verloren.

Er kan worden geprobeerd de verhoudingen tussen midden en zijkant van het riet te veranderen door de zijkanten dunner te maken. Daardoor zal het midden t.o.v.de zijkant relatief 'dikker' worden.

Als dit geen afdoende effect heeft, de riet-opening vergroten met behulp van de tang (fig.8).

6. Riet te ver opgebonden.

Bij het opbinden is te ver naar boven doorge- wonden, d.w.z. verder dan het eind van de stift in het riet. Daardoor worden de beide riet- bladen op elkaar geklemd.

Meet met de schuifmaat de totale lengte van een toegepaste stift. Controleer of deze maat overeenkomt met de lengte vanaf de onderkant van de stift tm.de bovenste omwinding van het opbindgaren.

Als het riet inderdaad te ver opgebonden is, moet het opnieuw opgebonden worden.

Omwikkel het natte(!) riet daartoe geheel met rijggaren, verwijder het opbindgaren, plaats het opnieuw op de stift en bindt het weer op.

C - RIET KRAAIT NIET.

1. Riet te ver open.

Zie A), pag.49

2. Riet te plat.

Zie B), pag.50

3. Koperdraadje te strak omgelegd.

Duw het koperdraadje naar beneden en probeer hoe de kraai dan is. Is de kraai beter, dan het koperdraadje opnieuw aanbrengen, lossen dan de vorige keer.

Het koperdraadje lager aan te brengen kan ook worden geprobeerd.

4. Te veel hout in driehoeken B (fig.1).

Verwijder hout van de driehoeken B door licht te schrapen. Vooral op de overgang van achter- spiegel naar voorspiegel blijft vaak te veel hout staan → schrapen volgens fig.2.

Bij te weinig effect kan nog hout verwijderd worden tegen de middellijn van achter naar voren. Daarbij niet echt op de middellijn schrapen!

- Is de kraai hoog en schel dan zijn de vorige bewerkingen nodig.
 - Is de kraai laag, zacht en dof, dan een stukje van de punt afhakken.
- Als de kraai niet veranderd nog verder inkorten en de spiegellengte herstellen.
Een verrassend resultaat kan worden bereikt door met behulp van de opbindpen de gehele spiegel licht drukkend te 'pletten' (met het metalen plaatje in het riet!).

5. Te ver opgebonden.

Meet met een schuifmaat de totale lengte van een toegepaste stift. Controleer of deze maat overeenkomt met de lengte vanaf de onderkant van de stift t/m de bovenste omwinding van het opbindgaren.

Als het riet inderdaad te ver opgebonden is, moet het opnieuw opgebonden worden.

Omwikkel het natte(!) riet daartoe geheel met rijggaren, verwijder het opbindgaren, plaats het riet opnieuw op de stift en bind het weer op.

D - RIET BLAAST TE ZWAAR.

1. Riet te ver open.

Zie A), pag.49

2. Voorspiegel te kort.

Het verlengen van de voorspiegel kan gebeuren worden zoals aangegeven in fig.5 d.m.v.de gearceerde gedeeltes. Licht schrapen met het mes - vanuit het midden naar de zijkanten gaat het beste.

3. Voorspiegel te dik.

Twee mogelijkheden:

a) punt is te dik; schuif het metalen plaatje in het riet en maak de uiterste tip over de gehele breedte van het riet dunner.

Lengte: maximaal 0,5 mm.

b) hart is te breed; smaller maken door beurtelings links en rechts tegen de middellijn van de voorspiegel te schrapen.

Zowel bij a) als b) - licht vijlend egaliseren.

4. Overgang voor/achterspiegel te dik.

Verwijder hout door te schrapen vanuit het midden naar de zijkanten zoals in fig.2 is aangegeven.

5. Achterspiegel te dik.

Zet de achterspiegel dieper in d.m.v.schrappen zoals in fig.3 is aangegeven. Op de middellijn in het hart niet te veel weghalen.

Controleer ook de gelijkbenige driehoeken die in fig.10 staan aangegeven; vaak blijft aan het einde van de achterspiegel te veel hout staan.

Na de voorgaande bewerkingen weer egaliseren met de vijl.

6. Riet in zijn geheel te dik.

Als het riet in principe goed speelt, de verhoudingen-voor zover vast te stellen-goed zijn maar het riet nog te zwaar, dan door middel van vijlen de gehele spiegel dunner maken.

Van achteren naar voren werken met een per etappe toenemende druk op de vijl.

E - RIET BLAAST TE LICHT.

1. Voorspiegel te lang.

Stukje van de punt afhakken en ter controle de kraai proberen:

- is die nog steeds laag en dof dan het riet nog verder inkorten tot de kraai hoger en helderder wordt.

- wordt de kraai hoog en schel, dan het riet lossen maken door hout te verwijderen uit de driehoeken B volgens fig.1 en 2.

2. Punt te dun.

Twee mogelijkheden:

a) stukje van de punt afhakken.

b) met de vijl tegen de opening van het riet vijlend de voorkant dikker maken.

3. Hart te dun en/of te smal.

Twee mogelijkheden:

a) zijkanten dunner maken waardoor de verhouding tussen midden en zijkant wordt veranderd (vaak helpt ook de combinatie riet smaller maken en zijkanten dunner).

b) riet inkorten waardoor het wint aan stevigheid.

De voorgaande mogelijkheden zijn 'lapmiddelen'. Het is goed je te realiseren dat een riet waarvan het hart te dun is geworden nooit optimaal zal worden.

4. Zijkanten te dun.

Riet smaller maken: rechte zijkant snijden vanaf het merkteken 16 mm. naar de punt toe; de ronding schrappen vanaf het merkteken 16 mm. naar het opbindgaren toe.

F - MIDDENREGISTER INSTABIEL.

1. Riet te breed.

Riet smaller maken:rechte zijkant snijden vanaf het merkteken 16 mm. naar de punt toe - de ronding schrapen vanaf het merkteken 16 mm. naar het opbindgaren toe. Daarna de zijkanten dunner maken tot de kraai weer helder is.

2. Taille niet slank genoeg.

De ronding van het riet vanaf het merkteken 16 mm. tot het opbindgaren bijsnijden of schrapen om het model slanker te maken. Symmetrie behouden of verbeteren.

3. Voorspiegel te dun en/of te lang.

Riet inkorten door een stukje van de punt af te hakken. Vaak is het dan ook nodig de achterspiegel evenredig langer te maken, omdat het riet b.v. niet meer goed kraait of stugger gaat spelen.

4. Hart te dun.

Veel is hier niet aan te doen. Het riet smaller maken en de zijkanten dunner is het enige.

Over het algemeen zal het ontbreken van een duidelijk hart te veel ten koste gaan van speeleigenschappen en klank.

5. Riet ligt te plat.

Koperdraadje losmaken, lager aanbrengen en dan omhoog duwen met de nagels. In het uiterste geval de rietopening vergroten door met de tang op de platte kant van het riet te knijpen ter hoogte van het opbindgaren (fig8).

G - HOGE TONEN ZAKKEN.

1. Riet is te breed.

Riet smaller maken:de rechte zijkant snijden vanaf het merkteken 16 mm. naar de punt toe. De ronding schrapen vanaf het merkteken 16 mm. naar het opbindgaren toe. Daarna de zijkanten dunner maken en de gelijkbenige driehoek (fig.10) herstellen.

2. Punt en voorspiegel te dun en/of te lang.

In eerste instantie kan een stukje van de punt afgehakt worden. Als dat niet werkt, kan de dikteverhouding tussen midden en zijkant veranderd worden:het riet smaller maken en de zijkanten dunner.

3. Hart is te dun.

Het riet smaller maken en daarna de zijkanten dunner.

4. Riet heeft te weinig spanning.

Drie mogelijkheden:

a) De ronding van het model is te recht.

Smaller maken en daarna opnieuw tailleren is de enige mogelijkheid. Na het bijsnijden van de rechte zijkant van het riet, de dan te brede taille over een kleine lengte bijsnijden. Daarna de onderkant vlak boven het opbindgaren schrapen.

(Je komt dus niet of nauwelijks aan het midden van de ronding).

b) Het hart is te veel weggesneden waardoor de spanning van het riet is opgelost.

Het riet smaller maken en de zijkanten dunner.

c) Het koperdraadje lager aanbrengen en met de nagels omhoog duwen.

d) Het riet is te slap opgebonden. Opnieuw opbinden is de enige remedie. Omwikkel het natte(!) riet daartoe geheel met rijgaren, verwijder het opbindgaren, plaats het riet op een langere stift en bind het weer op.

H - AANZET ZWAAR.

1. Punt te dik.

Verwijder d.m.v. schrapen hout zoals is aangegeven in fig.4. Op het midden van de uiterste tip het meest, naar de zijkanten toe minder.

2. Hart voorspiegel te breed.

Hart smaller maken door afwisselend links en rechts tegen de middellijn te schrapen. Van achter naar voren meer druk geven.

3. Achterspiegel te dik.

Zet de achterspiegel dieper in d.m.v. schrapen zoals in fig.3 is aangegeven. Op de middellijn in het hart niet te veel weghalen.

Controleer ook de gelijkbenige driehoeken van de zijkanten die in fig.10 staan aangegeven; vaak blijft aan het eind van de achterspiegel te veel hout staan.

Daarna evt. licht egaliseren met de vijl.

4. In driehoeken b) te veel hout (fig.1).

Verwijder hout van de driehoeken b) door licht te schrapen. Vooral op de overgang van achter-naar voorspiegel blijft vaak te veel hout staan → schrapen volgens fig.2.

Bij te weinig effect kan nog hout verwijderd worden tegen de middellijn van achter naar voren. Schraap niet echt op de middellijn!

5. Riet te ver open.

Zie A), pag. 49

I - LAGE TONEN SPREKEN SLECHT AAN.

1. Het riet is lek.

Controle op lekken: de rietopening tussen duim en wijsvinger dichtdrukken, met de mond aan de stift-opening het riet vacuum zuigen, dan de tong tegen de stift-opening.

Als het riet lek is blijft het niet vacuum.

Vaststellen plaats lekkage: Het opbindgaren en de zijkanten van het riet voorzien van water of speeksel, het riet met duim en wijsvinger dichtdrukken, blazen in de stift-opening. De plaats van het lek wordt nu zichtbaar door luchtbelletjes.

Bevindt het lek zich aan de zijkant van het riet boven het koperdraadje, dan kun je proberen het draadje iets strakker te zetten.

Zit het lek lager, of onder het opbindgaren, dan kun je de lekkage opheffen door het aanbrengen van goudvlies. Daarna opnieuw controleren.

2. Punt te dik.

Verwijder d.m.v. schrapen hout zoals is aangegeven in fig. 4. Op het midden van de uiterste tip het meest, naar de zijkanten toe minder.

3. Achterspiegel te dik.

Zet de achterspiegel dieper in d.m.v. schrapen zoals in fig. 3 is aangegeven. Op de middellijn in het hart niet te veel weghalen.

4. Riet te ver open.

Zie A), pag. 49

J - KLANK TE SCHERP.

Het domineren van trillingen bij de punt van het riet benadrukt de hoge boventonen.

Het domineren van trillingen aan de achterkant van het riet benadrukt de lage boventonen.

1. Punt te dun.

Twee mogelijkheden:

- a) stukje van de punt afhakken en achterspiegel langer maken, of
- b) met de vijl tegen de opening van het riet vijlend de voorkant dikker maken.

2. Voorspiegel te lang.

Stukje van de punt afhakken en ter controle de kraai proberen:

- is die laag en dof dan het riet nog verder inkorten tot de kraai hoger en helderder wordt.

- wordt de kraai hoog en schel, dan het riet lossen maken door hout te verwijderen uit de driehoeken B (fig.1 en 2).

3. Hart te dun/te smal.

Het riet smaller maken en de zijkanten dunner. Daardoor wordt het midden van het riet relatief dikker.

4. In gebied C) (fig.1) te veel hout verwijderd.

Een stukje van de punt afhakken, het riet smaller maken en de zijkanten dunner.

K - KLANK TE DOF.

1. In gebied C) (fig.1) staat te veel hout.

Hout verwijderen zoals is aangegeven in fig. 1 en 4. Licht schrapen met het mes vanuit het midden naar de zijkanten gaat het beste.

2. Punt te dik.

Hout verwijderen volgens fig.4. In het midden van de uiterste tip het meest, naar de zijkanten toe minder.

3. Voorspiegel te kort.

Hout verwijderen zoals gearceerd is aangegeven in fig.10. Licht schrapen met het mes vanuit het midden naar de zijkanten toe gaat het beste.

4. Hart te dik.

Eerst op de voorspiegel beurtelings links en rechts tegen de middellijn schrapen. Daarbij naar de punt van het riet toe meer hout verwijderen. Daarna het riet proberen.

Bij onvoldoend resultaat ook de achterspiegel op dezelfde wijze bewerken.

5. Riet niet los genoeg.

Hout verwijderen van driehoeken B (fig.2). Vooral de overgang van achter-naar voorspiegel bewerken. Daarna met de vijl egaliseren.

6. Gebruikte hout te zacht.

Als de bast van het hout een ribbelig oppervlak heeft, de bewerkte spiegel vezelig is en een grove nerf vertoont, is er sprake van zacht hout.

Enigszins harder maken is mogelijk door het riet in water te weken en te laten drogen (een aantal malen herhalen).

STEMMING.

De toegepaste diapason kan heden ten dage sterk uiteenlopen: van 440 Hz tot 444 Hz. Het is aan te raden daar waar je moet repeteren of spelen, tijdig te informeren naar de toegepaste diapason om pijnlijke verrassingen te voorkomen.

Bij het beoordelen van de stemming wordt uitgegaan van het optimaal aansluiten van de stift-opening en de instrumentboring, dat wil zeggen: het riet zo ver mogelijk in.

Dat geeft ook de beste speel-intonatie- en klankeigenschappen.

Een te lage stemming is dan duidelijk vast te stellen.

Een te hoge stemming is problematischer.

Het is uiteraard mogelijk de stemming te beïnvloeden door het riet uit te trekken, dit kan echter niet ongelimiteerd.

Wordt het riet te ver uitgetrokken, dan kan een ernstige verstoring van speel-intonatie- en klankeigenschappen optreden. De mate waarin, en het moment waarop dit ervaren wordt, zal sterk afhangen van instrument en speler.

Ten aanzien van het instrument kun je er van uitgaan, dat de Franse en Amerikaanse hobo's een redelijk correcte stemming ($a=440-441$) zullen opleveren uitgaande van de hier gegeven maten van het riet en de stift (uitzonderingen: Noblet en Cabart 74, te hoog).

Sommige Duitse hobo's daarentegen zullen neigen naar een te hoge stemming. Vaak zal het dan noodzakelijk zijn een langere stift te gebruiken (44-47 mm.).

L - STEMMING TE HOOG.

1. Het riet is te kort.

Als het riet verder goed functioneert, is opnieuw opbinden op een langere stift de enige oplossing.

Omwikkel het natte(!) riet daartoe geheel met reiggaren, verwijder het opbindgaren, plaats het riet op een langere stift en bindt het weer op.

2. Het riet is te smal.

Omdat een riet niet breder is te maken, kan de stemming verlaagd worden door het riet lichter te maken.

Doe dat door de gehele spiegel vijlend dunner te maken, of handel volgens L1.

3. Het riet is niet los genoeg.

Maak het riet lossier door de driehoeken b) (fig.1) te schrapen. Met name de overgang van achter-naar voorspiegel (fig.2) is belangrijk.

4. Gebruikte stift is te kort.

Handel volgens L1.

5. Het riet ligt te plat.

Twee mogelijkheden:

a) koperdraadje losmaken, lager aanbrengen en met de nagels omhoog duwen.

b) Met de tang op de platte zijde van de stift ter hoogte van het opbindgaren (fig.8) het riet voorzichtig openknijpen.

M - STEMMING TE LAAG.

1. Het riet is te lang.

Een klein stukje van de punt afhakken. Daarna is het vaak noodzakelijk de (achter)spiegel te verlengen of het riet lichter te maken (wees er op voorbereid dat door het lichter maken de stemming weer kan dalen).

2. Het riet is te breed.

Kleine stemmingsverschillen kunnen vaak worden verholpen door het iets smaller maken van het riet.

Vaak is het dan nog wel noodzakelijk de zij-kanten van achter naar voren iets dunner te maken.

3. Het riet is te licht.

Dit is eenvoudig op te lossen door M1 en M2 te combineren: stukje van de punt afhakken en smaller maken.

4. De gebruikte stift is te lang.

Als het riet verder uitstekend functioneert, zijn er twee mogelijkheden om de stemming te veranderen:

a) een stukje van de onderkant van de stift afzagen met behulp van een zeer fijn getand ijzerzaagje.

b) het riet opnieuw opbinden op een kortere stift. Omwikkel het natte(!) riet daartoe geheel met rijggaren, verwijder het opbindgaren, plaats het riet op een kortere stift en bindt het opnieuw op.

5. Het riet staat te ver open.

Twee mogelijkheden:

a) maak de rietopening kleiner door met behulp van de opbindpen de ovale stift-opening rond(er) te maken zoals in fig.9 is aangegeven. Daarbij steeds naar de riet-opening blijven kijken!

b) Maak de riet-opening kleiner door met behulp van de tang - geplaatst op de ronde kant van de stift ter hoogte van het opbindgaren - voorzichtig te knijpen (fig.7). Kijk ook hierbij steeds naar de riet-opening!

fig 52

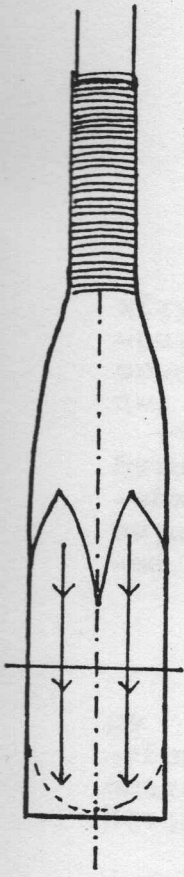

fig 51

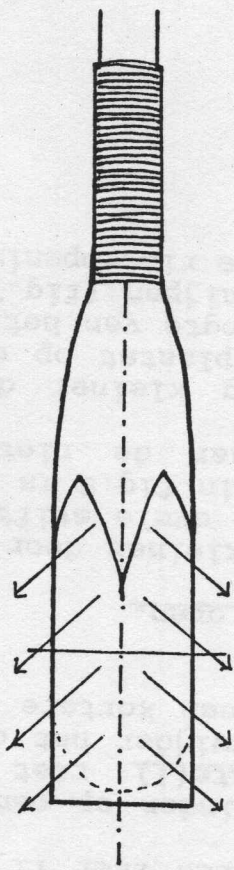

fig 50

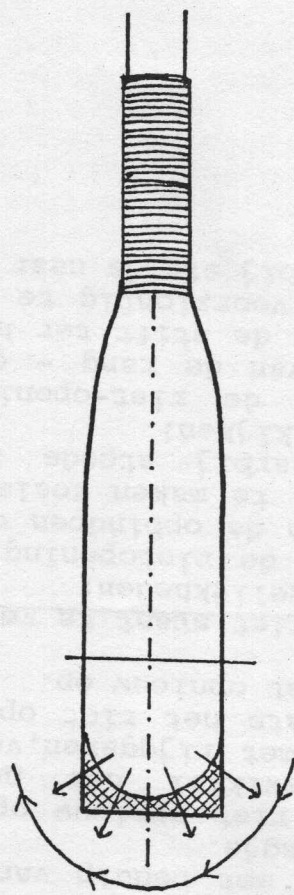

fig 49

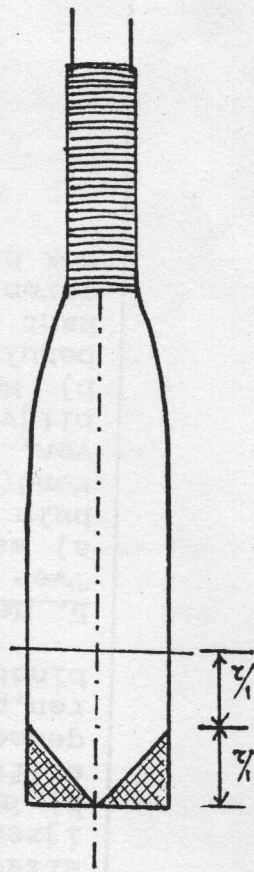
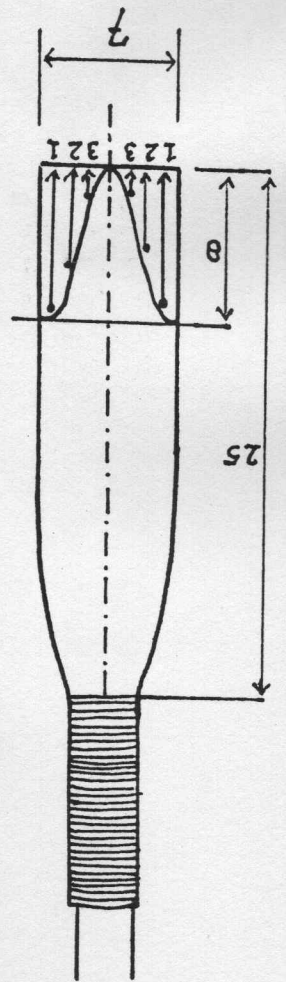

fig 48

6 - TYPE 2.

Het tweede type riet dat hier beschreven wordt, onderscheidt zich van type 1 op een aantal punten:

1. Basismateriaal
 - riethout (dunner) uitgestoken 0,55/0,6
 - stiften van 44 mm.
2. Rietmaten
 - rietbreedte 7 mm. maximaal
 - rietlengte 25 mm.
 - spiegellengte 11 mm.
3. Bij het afwerken van de spiegel wordt allèen het mes gebruikt, o.a. om veelvuldig te schrapen. Een speciaal en zeer scherp schraapmes is daarvoor onontbeerlijk

Werkwijze (fig.48 t/m.52).

a) Het snijden van de voorspiegel (fig.48).

Het mes inzetten op ca. 8 mm. gemeten vanuit de punt van het riet. Vervolgens de voorspiegel snijden op de bekende manier: drie streken links, drie streken rechts van het midden. Elke volgende streek meer naar het midden en meer naar voren laten beginnen. Snij 1 rechts 1 links, enz. Naar de punt van het riet toe meer druk op het mes uitoefenen.

b) Zijdriehoeken schrapen (fig.49).

De driehoek begint aan de zijkant precies op de helft van de voorspiegellengte (1/2, 1/2). Schraap parallel aan de schuine zijde van de driehoek naar het hoekpunt van het riet toe. Laat de schuine zijde duidelijk en vrij abrupt beginnen.

c) Voorspiegel schrapen (fig.50).

Begin te schrapen aan de linkerkant van het riet (het horizontaal gehouden mes maakt een hoek van ca. 45 met de zijkant van het riet). Beweeg het mes al sxhrapend in een cirkelvormige beweging tot aan de andere zijkant van het riet. De tip van de voorspiegel (lengte 0,5mm.), mag reeds nu zeer dun afgewerkt worden.

Zorg ervoor dat het zij-aanzicht van de tip recht aflopend is en in geen geval hol!

d) Achterspiegel schrapen (fig.51).

Hierna vanuit de voorspiegel schrapend naar achteren werken. Daarbij steeds vanuit het midden naar de zijkant schrapen. Het mes horizontaal houden en het riet naar links kantelen als je rechts schraapt en naar rechts kantelen als je links schraapt.

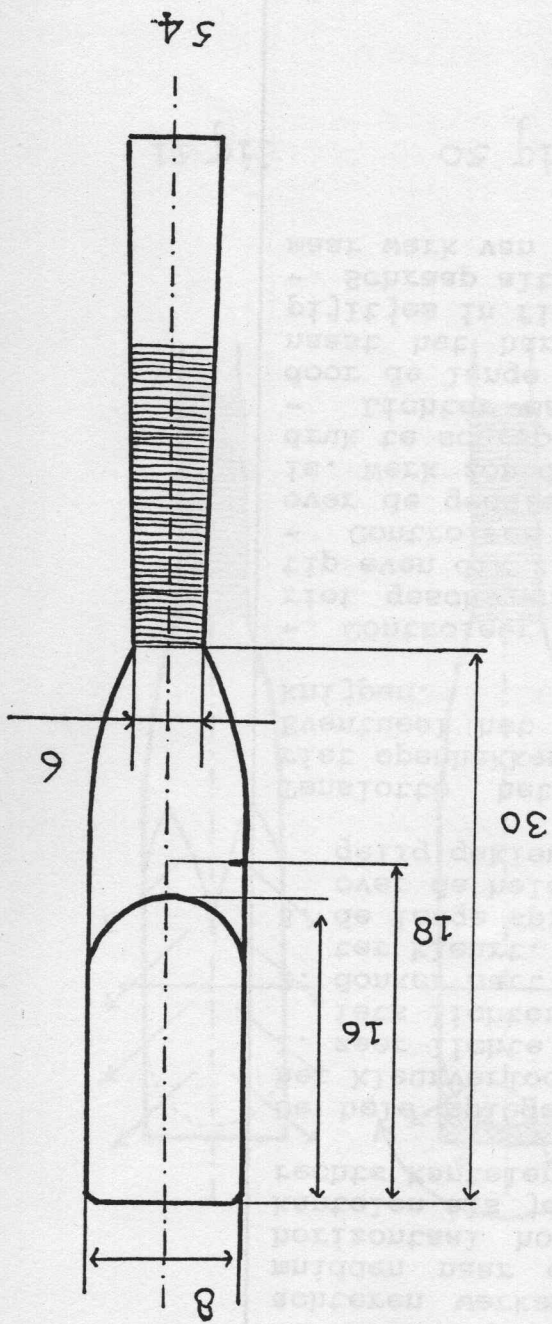
De hele spiegel op deze wijze afwerken tot het kleurverloop duidelijk zichtbaar wordt:

1. zeer lichte tip, naar de beide zijkanten iets lichter kleurend.
2. donker hart dat aan de voorkant iets lichter kleurt.
3. de lange spiegelvlakken naast het midden over de hele spiegellengte vrij egaal gelijk gekleurd.

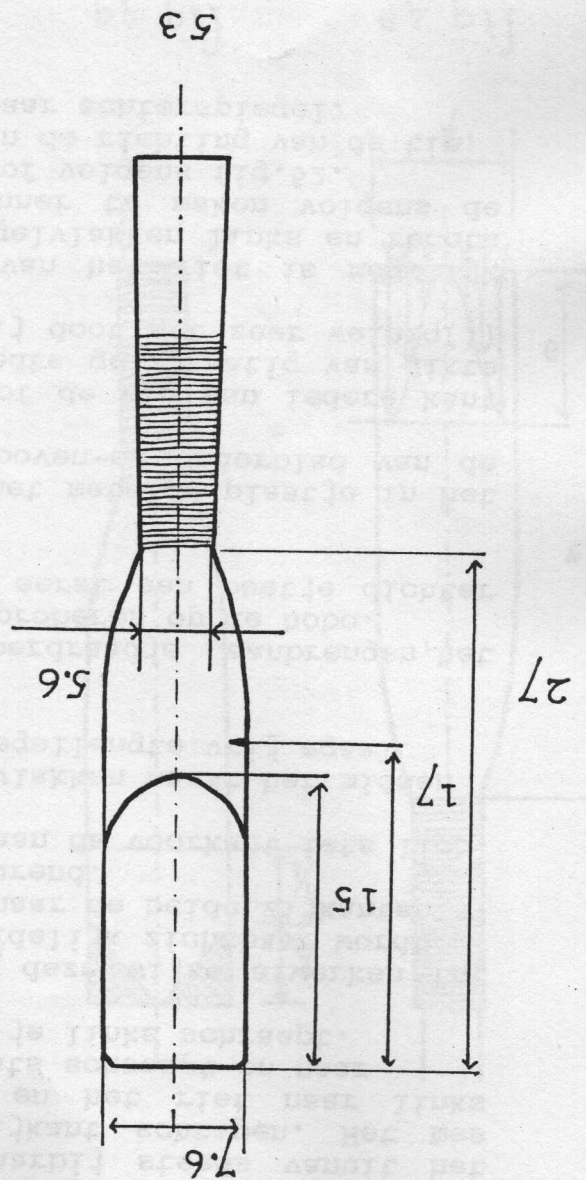
Tenslotte het koperdraadje aanbrengen, het riet openhakken en proberen op de hobo. Eventueel het riet eerst een beetje dichter knijpen.

- Controleer met het metalen plaatje in het riet geschoven, of boven- en onderblad van de tip even dik zijn.
- Controleer ook of de tip aan iedere kant over de gehele breedte gelijkmatig van dikte is. Werk zonodig bij door met zeer weinig (!) druk te schrapen.
- Lichter maken van het riet is mogelijk door de lange spiegelvlakken links en rechts naast het hart dunner te maken volgens de pijltjes in fig.51 of volgens fig.52.
- Schraap altijd in de richting van de tip, maar werk van tip naar achterspiegel.

alt-hobo

hobo d' amore

7 - RIETEN VOOR HOBO d'AMORE EN ALTHOBO.

De rieten voor deze instrumenten worden in principe op dezelfde wijze gemaakt als het hiervoor beschreven hobo-riet.

De verschillen betreffen vooral de maten van het basismateriaal en de rietafmetingen.

Die maten zijn bij de verschillende rietenmakers nogal uiteenlopend, er is veel minder eenheid dan bij hobo-rietten het geval is. De gegeven maten (fig. 53 en 54) geven hier dus ook een persoonlijke voorkeur aan.

Dat betekent in de praktijk dat enige experimenten waarschijnlijk noodzakelijk zullen zijn.

Houd er rekening mee dat de toegepaste 'Es' sterk van invloed is op de klank/intonatie-eigenschappen. Bij aanhoudende problemen kan het nuttig zijn een ervaren bespeler/rietemaker van het betreffende instrument te raadplegen, of bij een vakhandelaar 'Essen' uit te proberen.

Verschillen t.o.v. basismateriaal:

hobo d'amore

diameter pijpjes riethout : 11 - 11,5 mm.

uitgestoken op : 0,7- 0,8 mm.

althobo

diameter pijpjes riethout : 11,5- 13,5 mm.

uitgestoken op : 0,8- 0,85mm.

Voor beide soorten rieten zullen speciale stiften moeten worden aangeschaft:

hobo d'amore 25 - 27 mm.

althobo 27 - 30 mm.

Extra benodigd gereedschap:

Voor althobo een opbindpen en een deelmaat.

8 - HET SLIJPEN VAN MESSEN.

Bij het maken van rieten is een scherp mes een eerste vereiste. Een scherp mes vraagt weinig druk en werkt daardoor sneller en zekerder. Een bot mes daarentegen vraagt meer druk en werkt daardoor langzamer en geeft gemakkelijk beschadigingen aan het riet.

Er zijn twee gangbare manieren om een mes te slijpen:

- a) met een slijpsteen
- b) met een slijpstaal.

A - Slijpen met slijpsteen.

Voor het slijpen van een mes op een slijpsteen zijn verschillende stenen in de handel. Zowel natuurstenen als gegoten stenen voldoen goed.

Bruikbare natuurstenen zijn bv. Arkansas, India-of speksteen. Voor slijpstenen geldt : hoe harder hoe beter.

De steen mag niet te grof zijn, anders slijt het mes te snel. Alleen als het mes zeer bot is kan het eerst worden voorgeslepen op een grove steen. Om het mes verfijnd scherp te krijgen is een fijne steen nodig.

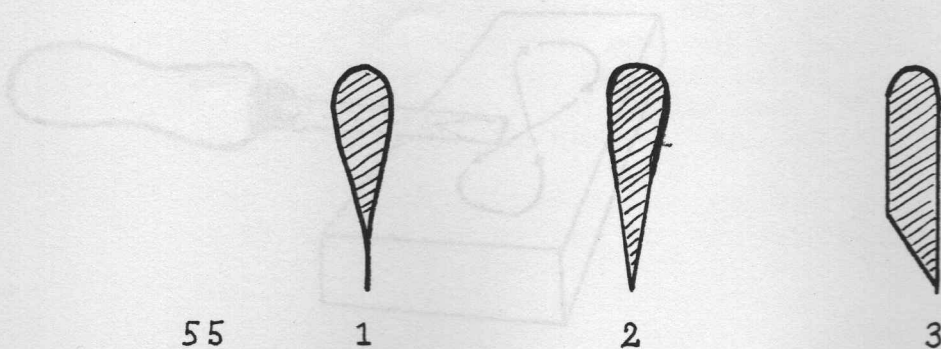
Neem een niet te kleine steen, want daarbij komt het lemmet van het mes te weinig in contact met de steen.

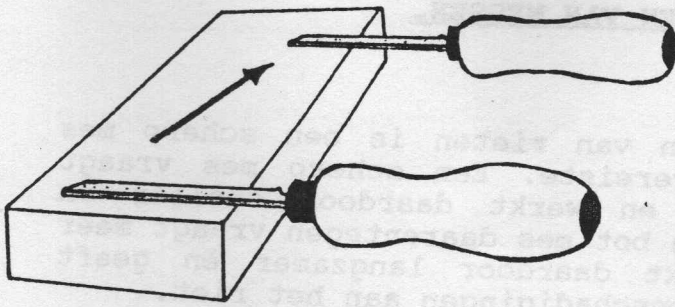
Bij het slijpen gebruik je olie of water, afhankelijk van de soort steen. Dit om te voorkomen dat de poriën van de steen dichtslibben met slijpsel.

Het is nodig de steen 1x per jaar schoon te maken met water en zeep of peterolium.

In de nu volgende tekst zullen enkele van de verschillende slijpmethodes worden besproken. De methode is afhankelijk van het soort mes :

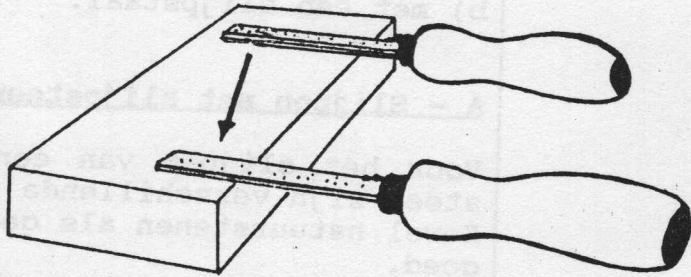
- 1. rietmes met holle zijvlakken
 - 2. rietmes met vlakke zijvlakken
 - 3. schraapmes
- } (fig.55).

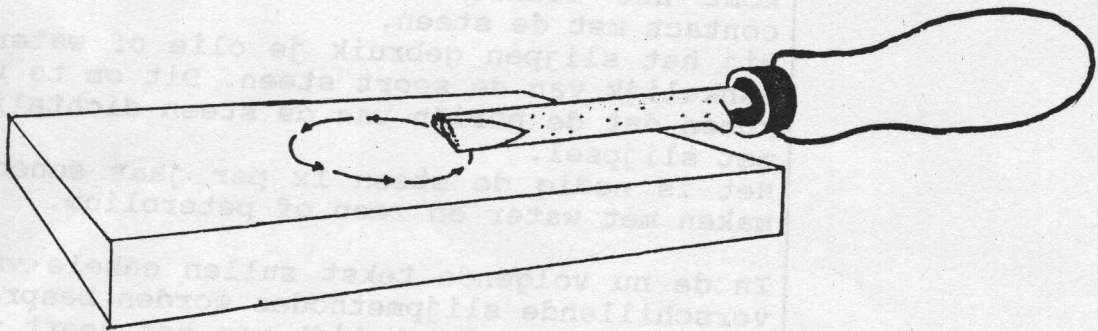

56

57

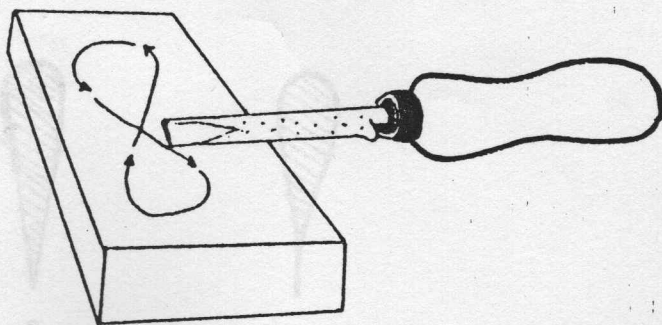

Bij het waken van steen is
 een specifieke vereiste
 weinig druk en juist hardheid
 tekerder. Een doorgang
 druk en werkt daarbij langzaam
 Gemakkelijk beschadigingen aan het
 Er zijn twee gangbare manieren om een steen
 slijpen:
 1. met een slijpsteen
 2. met een slijpsteen.

58

59

Messen met holle zijvlakken.

Voor het slijpen van messen met holle zijvlakken zijn twee methodes:

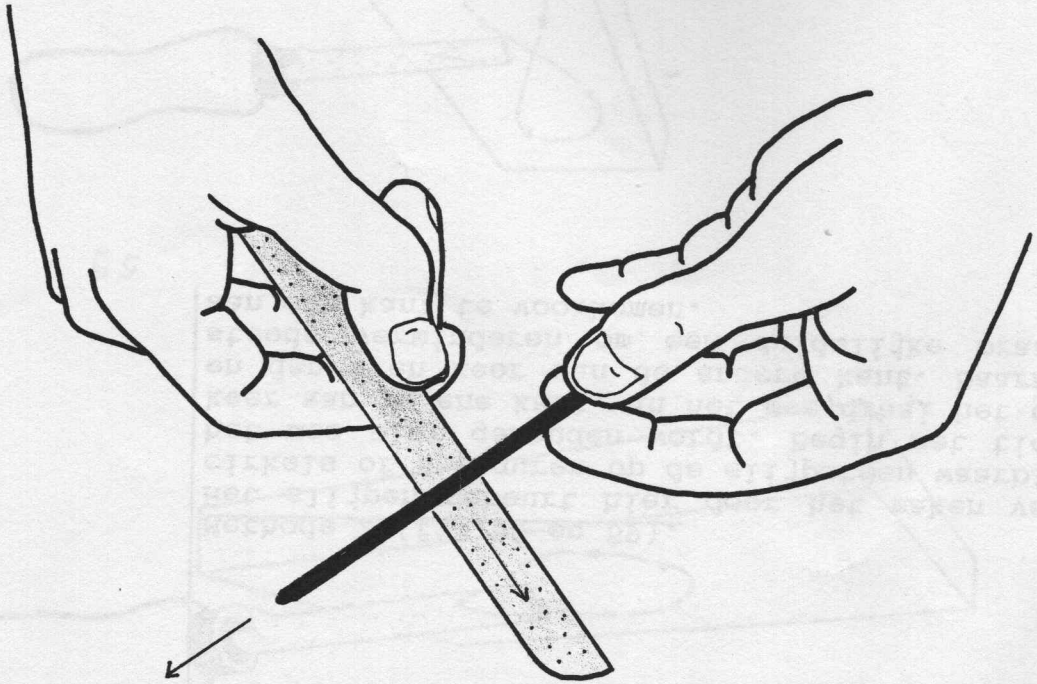
Methode 1 (fig.56 en 57).

Leg het mes plat op de steen met de scherpe kant van je afgekeerd. Duw het mes met neerwaartse druk-d.m.v.de rechterhand bij het heft en de linkerhand bij de punt-diagonaal van je af. Begin daarbij bij het heft en eindig bij de punt (fig.56). Daarna omgekeerd weer terug (fig.57),zodat je met twee halen een x-vormige beweging maakt. Dit herhalen tot het mes scherp is.

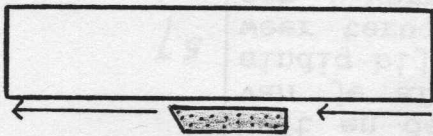
Een eventuele braam kun je het best in de richting leggen waarin je straks gaat snijden. Leg daarom bij de laatste maal slijpen die kant boven. Het mes zal op die manier meer grip hebben op het hout.

Methode 2 (fig.58 en 59).

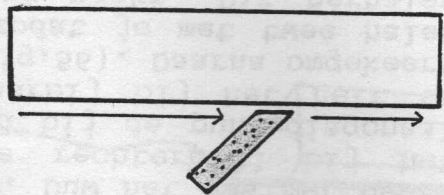
Het slijpen gebeurt hier door het maken van cirkels of 8-figuren op de slijpsteen waarbij het mes plat gehouden wordt. Begin met tien keer aan de ene kant van het mes, draai het om en dan tien keer aan de andere kant. Daarna steeds verminderen om een duidelijke braam aan één kant te voorkomen.

61

60

Messen met vlakke zijvlakken.

Slijp op dezelfde manier als bij methode 1 beschreven. Houdt daarbij het mes niet plat op de steen, maar een beetje gekanteld naar de snede toe. Dit, omdat het slijpen anders een eindeloos proces wordt omdat er te veel metaal moet worden afgeslepen. Dit probleem doet zich niet voor bij een mes met holle zijvlakken.

Schraapmessen (fig.60 en 61).

Begin met de kortste kant te slijpen d.m.v. een paar halen, cirkels of 8-figuren (fig.60). Denk er goed om dat het mes niet kantelt zodat de gehele snede de slijpsteen raakt. Vervolgens het mes omdraaien en het grootste vlak op dezelfde manier slijpen (fig.61). Herhaal dit tot het mes scherp is.

Als het mes volgens één van deze methodes goed is geslepen kun je het lang scherp houden, door het voor ieder gebruik een paar keer langs een scheerriem te halen (het zg. aanzetten van een mes).

Verwijder na het slijpen altijd olie, water en slijpsel van het mes zodat dit niet op het riet zal komen.

B - Slijpen met een slijpstaal (fig.62).

Bij deze methode wordt het mes geslepen aan een hardmetalen slijpstaal. Ze zijn in vele soorten, uitvoeringen en afmetingen verkrijgbaar.

Deze manier van slijpen kan voor alle hier beschreven messen toegepast worden.

De werkwijze is als volgt (fig.62) :

Neem eerst het mes in de rechterhand en het slijpstaal in de linkerhand. Hou daarbij het slijpstaal bij het heft bijna plat op het mes en beweeg het met lichte druk tegen de snijrichting van het mes in. Tijdens die beweging tegelijk ook in etappes naar de punt van het mes werken.

Op die wijze wordt die kant van het mes in etappes geslepen van het heft naar de punt.

De andere kant van het mes wordt op dezelfde wijze geslepen. Daarbij het mes in de linkerhand en het slijpstaal in de rechterhand nemen.

Het verdient aanbeveling na het slijpen, het mes nog aan te zetten op een scheerriem.

9 - SLOTWOORD.

Deze handleiding is opgedragen aan Koen van Slogteren, oud leraar, markant en bekwaam pedagoog en hoboïst. Daar zijn een aantal redenen voor:

De eerste is erkentelijkheid voor het feit dat hij mij en vele anderen altijd weer wist te inspireren en te motiveren.

Daarbij-ondanks zijn kritische geest-nieuwe initiatieven stimulerend op basis van uitgesproken vertrouwen.

Dat brengt me op het tweede punt, het door hem veelvuldig gehanteerde begrip continuïteit.

Dat wil vrij vertaald zeggen: zorgen voor voortgang in ontwikkeling door open te blijven staan voor nieuwe inzichten, vernieuwing gaande houden door ook constant je eigen werkwijze objectief/kritisch te blijven beschouwen. Dat geldt voor de hobotechniek, voor het musiceren en zeker ook voor het rietenmaken.

Blijf bezig, luister/kijk naar anderen, probeer zelf te vernieuwen en blijf kritisch.

Daarbij sluit ik mij gaarne aan door te zeggen: beschouw deze handleiding als een begin, als een basisgegeven; blijf alle kennis en informatie die je bereikt verwerken zodat je je blijft ontwikkelen.

De manier van rietenmaken bestaat niet. Ieder riet is een nieuw begin, zorg dat er muziek in zit!

* * *

Huib Nieuwenhuizen

Kan hulp geven aan conservatorium-studenten op het gebied van speeltechnische / muzikale problemen en tevens bij het ontwikkelen van studeervaardigheden.

Voor een gesprek of een les kun je een afspraak maken op tel.nr. 0513 681595
de Stringen 11
8414 MS Nieuwehorne

Figuren bij hfdst. 5 (MATRIX)

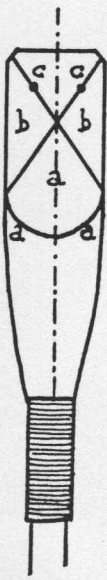

fig 1

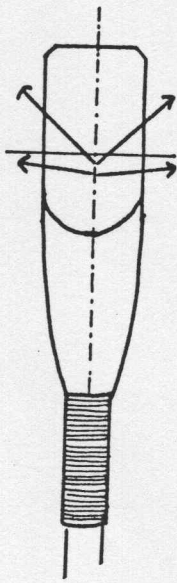

fig 2

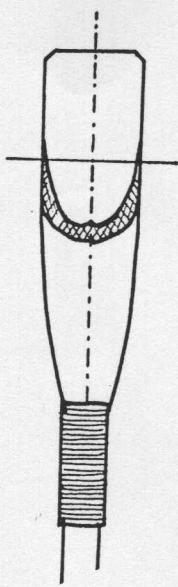

fig 3

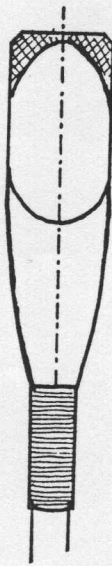

fig 4

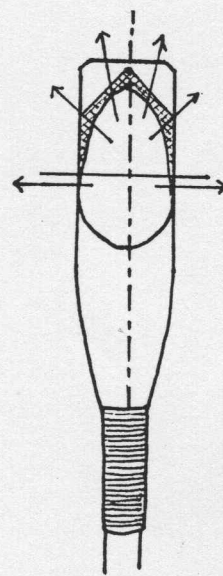

fig 5

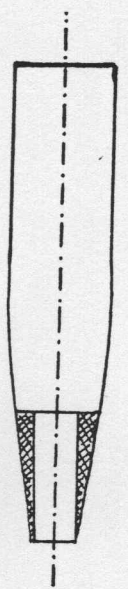

fig 6

fig 7 sluiten

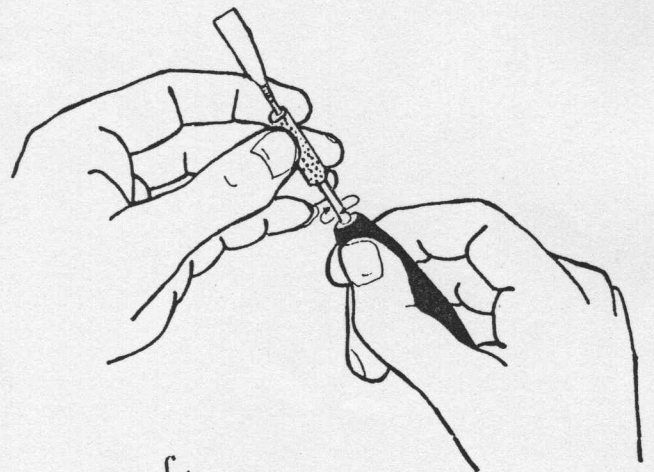
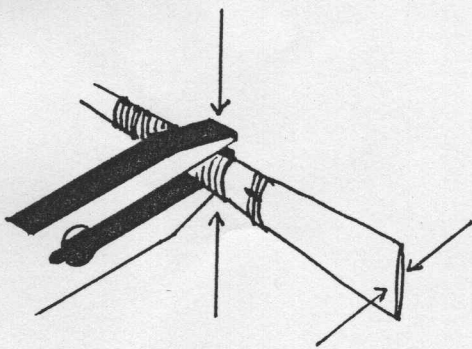

fig 9

fig 8 openen

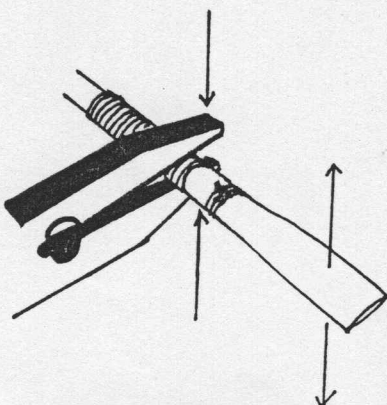

fig 10

